

3 ncü maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

4 ncü maddeyi okutuyorum.

Madde 4. — Bu kanunu Maliye ile Gümrük ve Tekel bakanları yürütür.

BAŞKAN — 4 ncü madde üzerinde söz isteyen sayın üye?.. Yok.

4 ncü maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kanun, tümü itibarıyla açık oylamaya tabidir.

Oyunu izhar yönünde lehte, aleyhte kısa beyanda bulunmak isteyen?.. Yok.

Kanunun tümü açık oya sunulacaktır.

Muhterem arkadaşlarım, müsait görürseniz, faydalı telâkki ederseniz bu maksatla oy kupasını sıralar arasında dolaştıracam. Muvafık mı efendim?.. («Evet» sesleri) Tamam.

Oy kupasını getiriniz.

Muhterem arkadaşlarım; şimdi bu şekliyle sıra sayısı 765'te kayıtlı, 7 . 2 . 1967 tarih ve 828 sayılı Kanunun yürürlük süresinin uzatılmasına dair kanun tasarısı ve 59 Numaralı Geçici Komisyon raporunun müzakeresi sona ermiş bulunmaktadır.

2. — *Çorum Milletvekili Abdurrahman Güler, Tunceli Milletvekili Kenan Aral, Muş Milletvekili Nermin Neftçi, İstanbul Milletvekili Reşit Ülker, Konya Milletvekili M. Kubilay İmer ve Van Milletvekili Salih Yıldız'ın İçtüzük teklifi ve Anayasa Komisyonu raporu (2/706) (S.Sayısı : 763)*

BAŞKAN — Normal gündemimize göre, İçtüzük üzerindeki müzakerelere geçeceğiz. Bazı önermeleri tetkik etmem için bir müddete ihtiyacım var. Bu sebeple, oturuma yarım saat ara veriyorum.

(Kapanma Saati : 16,18)

DÖRDÜNCÜ OTURUM

Açılma saati : 16,45

BAŞKAN : (Başkanvekili Nurettin Ok

KÂTİPLER : M. Orhan Daut (Manisa), Tufan Doğan Avşargil (Kayseri)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, Millet Meclisinin 17 nci Birleşiminin ara verilmiş bulunan 4 ncü oturumuna devam ediyoruz.

Biraz önce yapmış olduğumuz oturumda müzakeresi bitmiş olan kanun tasarısının yapılan açık oylaması tekrar edilecektir, bu maksatla oy kupası sıralar arasında dolaştırılacaktır.

Bir itiraz varmı efendim?.. («muafık» sesleri)

Muvafık, peki.. Muhterem arkadaşlarımın oylarını kullanmalarını rica ediyorum.

2. — *Çorum Milletvekili Abdurrahman Güler, Tunceli Milletvekili Kenan Aral, Muş Milletvekili Nermin Neftçi, İstanbul Milletvekili Reşit Ülker, Konya Milletvekili M. Kubilay*

İmer ve Van Milletvekili Salih Yıldız'ın, İçtüzük teklifi ve Anayasa Komisyonu raporu (2/706) (S.Sayısı : 763) (1)

BAŞKAN — Şimdi Sıra sayısı 763'te kayıtlı Millet Meclisi İçtüzük teklifinin kaldığımız yerden müzakeresine devam ediyoruz.

Verilmiş bulunan birçok değişiklik önermeleri vardı; onları tetkik etmek olanağına kavuşmak üzere Birleşime ara vermiştim, birçoklarını tetkik etmek imkânını bulduk.

Komisyon?.. Hazır.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI
CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan,

(1) 763 Sıra sayılı başmayazı 13 ncü Birleşim tutanağının sonuna eklidir

13 ncü madde üzerinde verilmiş bulunan önergeleri tetkik etmek üzere Komisyona iadesini istiyoruz.

BAŞKAN — 13 ncü madde üzerinde verilmiş bulunan önergeleri Komisyona istiyorsunuz?..

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Evet.

BAŞKAN — Peki efendim. Bu maksatla maddenin müzakeresinin daha sonraya tehirini istiyorsunuz.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Evet, daha sonra müzakeresini istiyoruz.

BAŞKAN — Oyunuza sunuyorum.

Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

14 ncü maddeyi takdim ediyorum.

Başkanın görevleri :

Madde 14. — Başkanın görevleri şunlardır :

1. — Millet Meclisini Meclis dışında temsil etmek;

2. — Genel Kurul görüşmelerini yönetmek;

3. — Tutanak dergisi ile tutanak özeti düzenlenmesini denetlemek;

4. — Başkanlık Divanına Başkanlık etmek ve Divanın gündemini hazırlamak;

5. — Danışma Kuruluna başkanlık etmek;

6. — Millet Meclisi komisyonlarını denetlemek;

7. — Başkanlık Divanı kararlarını uygulamak;

8. — Millet Meclisinin idarî ve malî işleri ile kolluk işlerini yürütmek ve denetlemek;

9. — Millet Meclisini ve çalışmalarını tanıtıcı tedbirler almak ve yayın yapmak;

10. — Kendisine Anayasa, kanunlar ve içtüzükler gereğince verilen görevleri yerine getirmek.

Başkan, özürlü olduğu veya Millet Meclisi toplantı halinde iken Ankara dışında bulunduğu zaman, görevlerini yerine getirmek üzere Başkanvekillerinden birisini kendisine yazıyla vekil olarak tayin eder.

Başkan, Millet Meclisi Başkanlığına ayrılan resmî konaklarda oturur.

BAŞKAN — 14 ncü maddeyi okutmuş bulunuyorum. Madde üzerinde söz isteyen sayın milletvekili?... Yok..

MEHMET BİLGİN (Bingöl) — Önergem var efendim.

BAŞKAN — Peki efendim.

14 ncü madde üzerinde verilmiş bulunan bazı değişiklik önergeleri var, onları okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

14 ncü maddenin 9 No.lu bendinin metinden çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

İstanbul

Nuri Eroğan

BAŞKAN — Sayın Eroğan, bir de daktilo ile yazılı bir önerge göndermişsiniz aynı mahiyette değil mi?..

NURİ EROĞAN (İstanbul) — Evet.

BAŞKAN — O halde bunu muameleye koyuyorum.

Diğer önergeyi okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

14 ncü maddeye aşağıdaki fıkranın 11 ncü bendi olarak eklenmesini arz ve teklif ederim.

İstanbul

Nuri Eroğan

«11) Başkanvekillerinin hangi birleşim veya oturumları yöneteceklerine Başkan karar verir.»

Yüksek Başkanlığa

Gerekçesini şifahi olarak izah edeceğim 14 ncü maddedeki Başkanın görevlerinden 9 ncü görevine aşağıdaki iki fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederim.

Bingöl

Mehmet Bilgin

a) Tutanaklar Gazetesinin çıkarılmasını,

b) «Bütün Tünkiye'ye yayımını temin etmek»

BAŞKAN — Teker teker okutup Yüce Heyetin oyuna sunacağım.

(İstanbul Milletvekili Nuri Eroğan'ın «14 ncü maddenin 9 ncü bendinin» metinden çıkarılmasına dair önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Komisyon?..

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Katılmıyoruz, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Katılmıyorsunuz. Peki efendim. Sayın Eroğan, müemelen beyan edecek misiniz efendim .. Buyurun.

NURİ EROĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın üyeler;

9 neu bent, şu hükmü ihtiva etmekte: «Millet Meclisini ve çalışmalarını tanıtıcı tedbirler almak ve yayın yapmak»

Millet Meclisinin böyle bir tanıtılmaya ihtiyacı olduğunu zannetmiyorum.

Yayın yapmaya gelince; Millet Meclisinin yayını, tutanaklardır. Bunun dışında gene, yapılacak olan yayın tanıtma, propoganda mahiyetinde olacaktır. Bir turistik ajans, bir müessese gibi propoganda veya reklâm ihtiyacı olduğunu zannetmiyorum. Bu, ilerde şu kitabı satın aldın, bu kitabı bastırdın şeklinde birtakım da kıl-ü kaale mucibolacaktır zannındayım, bu sebeple metinden çıkarılmasını teklif ettim.

Saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Sayın Nuri Eroğan tarafından verilmiş değişiklik önergesini Yüce Meclisin oyuna sunuyorum.

Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Diğer önergeyi takdim ediyorum.

(İstanbul Milletvekili Nuri Eroğan'ın «Başkanvekillerinin hangi birleşimi yöneteceklerine» dair önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Sayın Eroğan, aslında belki bana düşmez ama, 15 ne maddede buna dair bir hüküm var?...

NURİ EROĞAN (İstanbul) — 14 neü maddede Başkanın yetkisi ve görevleri deniyor. Bu da Başkanlığın yetkisidir oraya alınırsa daha muvafık olur.

BAŞKAN — Siz, bu 15 ne maddede mündemiç hususu 14 neü maddeye alın diyorsunuz. Komisyon?...

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Değişiklik önergesini Yüce Heyetin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Diğer önergeyi takdim ediyorum.

(Bingöl Milletvekili Mehmet Bilgin'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon?...

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ FUAT AVCI (Denizli) — Sayın Başkan, biraz önce çıkarılması talebolunan 9 neu fıkrada esasen bu husus derpiş olunmuştur. Bu sebeple katılmıyoruz.

BAŞKAN — Katılmıyorsunuz. Sayın Mehmet Bilgin, kısa beyanda bulunacaksınız, buyurunuz.

MEHMET BİLGİN (Bingöl) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri;

Partimizin içtüzük hakkında gösterdiği hassasiyeti müdrükim, ama bununla beraber huzurunuzda getirdiğim bu iki fıkra kanaatime göre çok önemlidir. Çünkü, bu, milletin demokratik bir hakkıdır. Demokratik memleketlerde, demokrasinin tam mânasıyla yerleşmiş olduğu memleketlerde iki esas hak vardır. Milletin hakkı olarak bunlardan birincisi; gizli rey, açık tasnif olmak üzere seçim hakkı. İkincisi ise; kontrol hakkıdır. Bizim körpe demokrasimizde seçim hakkı vardır, fakat kontrol hakkı yoktur. Bugün bu bulanıklığın en önemli sebeplerinden biri de bu hakkın olmayışdır. Şu içtüzükle bir tedbirler manzumesi getirilmektedir. Şahsî kanaatime göre bundan önceki tedbirlerin işlememesi gibi bu tedbirlerin de işlememesi tabii olacaktır. Çünkü, bundan önceki tedbirler işletilmiş olsaydı bu tedbirlerin bir kısmına belki ihtiyaç hâsıl olmayacaktı.

Onun içindir ki, bu iki fıkrayı bilhassa ilâve etmek istiyorum. Bununla ne olacak, bununla milletin bir hakkı kendisine teslim edilmiş olacak.

Bu iki fıkrada bir gazete çıkarılmasını istiyorum. Bununla ne temin edilmiş olur? Gazeteler tirajlarını yükseltmek için elbette ilginç haberler verecekler, elbette atışmaları ve Meclisteki kavgaları millete aksettireceklerdir. Bu tabiidir; fakat millete aksetmesi icabeden, milletin Meclisinde ve komisyonlarında cereyan eden hâdiseler ve müzakereler doğru, dürüst ve tam olarak aksettirilmelidir. Eğer bu gazete çıkacak olursa, tutanaklar gazetesi, millet bugün hepimizin müşteki olduğu milletvekillerinin Meclise gelip gelmeme sorununu kendisi bizatihi kontrol edecek ve pek tabii olarak bu kendiliğinden, kökünden ve esasından halledilmiş olacaktır. Bu fıkralar eklenirse, Mecliste olan müzakereler bu gazete ile vatanın en üc-

ra köşesine helikopterlerle dahi gönderilmek suretiyle günü gününe Meclisin müzakeratı hâkiki olarak millet tarafından takibedilecek ve dolayısıyla 4 senede bir yönetime iştirak eden millet her gün, heran yönetime iştirak ettirilmiş olacaktır. Bu iki fıkra çok yönlüdür. Yönlerinden biri; demokrasi düşmanları veyahut da Parlâmento düşmanları diye tavsif ettiğimiz kimselerin elindeki bütün silâhlar alınmış olacaktır. Çünkü, millet, günü gününe hâkiki olarak Meclisin bütün müzakerelerini takibetme imkânına kavuşacaktır.

BAŞKAN — Sayın Bilgin lütfen müemelen İttüügün öngördüğü sistem dahilinde.

MEHMET BİLGİN (Devamla) — Hay hay Başkanım. Mademki, isticial gösteriliyor, bir cümle ile bağlayayım.

Mühim olan milletin bu hakkının kendisine verilmesidir. Bu gazete bütün yurt sathına yayıldığı zaman, milletvekillerini kontrol eden millet, milletvekillerinin Meclise gelmesinde müessir olur ve milletvekilleri de sağlam belgelerle hesaplaşma imkânına kavuşurlar.

Bu önergem kabul edildiği takdirde milletin hakkı teslim edilmiş olacak. Kabul edilmediği takdirde, asırlarca önce İngiltere Parlamentosunda kabul edilmiş olan bu hakkın, Türkiye Büyük Millet Meclisinde de mücadelesine başlandığı ve devamına bendenizin ısrar ve azimle gayret edeceğini tarihe intikal ettirir, hepinizi saygıyla selâmlarım.

BAŞKAN — Sayın Mehmet Bilgin tarafından verilmiş bulunan değişiklik önergesini Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Değişiklik önergesi kabul edilmemiştir.

14 neü madde üzerinde verilmiş başka değişiklik önergesi yoktur. 14 neü maddenin açık oya sunulmasını öngören bir önerge var; önerge 15 imzayı ihtiva etmektedir; okuyorum: Sayın Hüseyin Dolun?... Yoklar. Sayın Mustafa Üstündağ?... Yoklar. Sayın Yaşar Akal?... Yoklar... Sayın Beyti Arda?... Yoklar. Sayın Hakkı Gökçe?... Yoklar. Sayın Kemal Ataman?... Yok. Sayın Vehbi Meşhur?... Yok. Sayın Nail Atlı?... Yok. Sayın Avşargil... Burada. Sayın Kemal Okyay?... Yok. Sayın Sami Kumbasar?... Yok. Sayın Memduh Eksi?... Yok. Sayın Niyazi Güler?... Yok. Sayın Veli Bakırılı?... Yok. Sayın Naci Budak?... Yok.

Açık oylama talebi için 15 imza sahibinin burada olması gerekir. Bu sebeple 14 neü maddenin açık oya sunulmasını öngören önergeyi muameleye koyamıyorum.

14 neü maddeyi Yüce Meclisin işari oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 14 neü madde aynen kabul edilmiştir.

Başkanvekillerinin görevleri :

Madde 15. — Başkanvekillerinin görevi, Başkanın yerine Genel Kurul görüşmelerini yönetmek ve yönettiği oturumlarla ilgili tutanak dergisi ile tutanak özetinin düzenlenmesini gözetmektir.

Başkanvekillerinin hangi birleşim veya oturumları yöneteceklerine başkan karar verir.

BAŞKAN — 15 neü madde üzerinde söz isteyen sayın milletvekili?... Yok. Olmadığına göre 15 neü madde üzerinde verilmiş bulunan değişiklik önergeleri var, onları takdim ediyorum.

Sayın Başkanlığa

15 neü maddenin son fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

İstanbul

Nuri Eroğan

«Başkanvekilleri, yasama yılı başında Başkanlık Divanının teşkilini müteakip yapılacak ilk Divan toplantısında tanzim edilecek bir programa göre Başkan yerine oturumu yönetirler.»

BAŞKAN — Diğer bir önergeyi takdim ediyorum...

Numara bakımından Sayın Necmin Neftçi herhalde zuhulde bulunmuşlar. Komisyonlarla ilgili madde geldiği zaman bunu muameleye koyacağım. Çünkü, madde numarası her ne kadar 15 rakamını ihtiva ediyorsa da muhtevasında komisyon üyeliklerinin bölüşülmesi bahis konusu edilmiştir; o bakımdan o madde geldiği zaman muameleye koyacağım.

O halde bir önerge var; Sayın Nuri Eroğan'ın vermiş olduğu önerge hakkında komisyon beyanda bulunmak istiyor musunuz?...

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Katılmıyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Katılmıyorsunuz. Sayın Eroğan buyurunuz.

NURİ EROĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın üyeler; esasında yönetim yetkilisi

başkandır. Ancak devamlı olarak çıkamayacağı için vazifeyi başkanvekillerine devretmektedir. Bu, her yerde aynı görev başka şahıslar tarafından görüldüğü takdirde, bir programa bağlanır. Esas budur. Hele Parlâmentoda bunun programa bağlanması daha lüzumludur, kanaatimece. Çünkü, filân veya falan oturumu idare ederken, sıra ile giderken bunun birdenbire sahip değiştirmesi, birtakım dedikoduları da mu-cibolmaktadır ve olur. Bunu önlemek için bu takriri vermiş bulunuyorum. Esasında bir değişiklik olacak değildir. Ancak, Başkan (X) partisindendi, filân da (B) partisinden onun için (X) partisinden olamın getirdiği bir kanun teklifi müzakere edilmektedir; o sebeple onu çıkarmadı da berikini çıkardı gibi dedikodular da bu suretle önlenmiş olur. Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN — Sayın Nuri Eroğan tarafından verilmiş bulunan değişiklik önergesini Yüce Heyetin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Değişiklik önergesi kabul edilmiştir.

Madde üzerinde başka değişiklik önergesi verilmemiştir ve 15 nci maddenin açık oylama talebi de yoktur. Bu sebeple 15 nci maddeyi Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 15 nci madde aynen kabul edilmiştir.

İdareci üyelerin görevleri :

Madde 16. — İdareci üyelerin görevleri şunlardır :

1. Millet Meclisinin idarî ve malî işleri ile kolluk işlerini Millet Meclisi Başkanının talimatına uygun olarak yürütmekte Başkana yardımcı olmak;

2. Özel törenleri idare etmek;

3. Millet Meclisi bütçesine ilişkin tekliflerini Başkana sunmak;

4. Genel ve özel giriş kartlarını dağıtmak;

İdareci üyeler; sukûn ve düzenin korunması, görüşmelerin açıklık ve serbestliğinin sağlanması ve gereken hallerde Muhafız Taburunun ve Emniyet kuvvetinin kullanılmasında Başkanlığın yürütme vasıtalarıdır; ortak sorumluluk içinde görev yaparlar ve yetki kullanırlar; tatil ve ara verme sırasında sıra ile Başkanlıkte otururlar, bu sırayı Başkan tespit eder;

BAŞKAN — 16 nci maddeyi okutmuş bulunuyorum. Madde üzerinde söz isteyen sayın milletvekili?... Yok.

16 nci madde üzerinde verilmiş bulunan değişiklik önergesi yok. Bu sebeple 16 nci maddeyi Yüce Heyetin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... 16 nci madde, teklif metninde yazılı şekliyle kabul edilmiştir.

17 nci maddeyi takdim ediyorum.

Divan üyelerinin görevleri :

Madde 17. — Divan üyelerinin görevleri şunlardır :

1. Tutanakların tutulmasını denetlemek;

2. Tutanak özetlerini yazmak;

3. Genel Kurulda evrak okumak;

4. Yoklama yapmak;

5. Oyları saymak;

6. Seçimlerin düzen ve dürüstlük içinde geçmesini denetlemek;

7. Söz sırası kaydetmek.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen sayın milletvekili?... Yok...

Madde üzerinde verilmiş bulunan değişiklik önergesi de yok. Bu sebeple maddeyi Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... 17 nci madde, teklif metninde yazılı şekliyle aynen kabul edilmiştir.

18 nci maddeyi takdim ediyorum.

İKİNCİ BÖLÜM

SİYASİ PARTİ GRUPLARI VE DANIŞMA KURULU

Siyasî parti gruplarının kuruluşu :

Madde 18. — En az on milletvekili bulunan siyasî partiler, Millet Meclisinde grup kurma hakkına sahiptirler.

Siyasî parti grubunun ilk kuruluşunda grup idarecisi ile her yasama dönemi başında, o gruba mensup milletvekilinin ad, soyadı ve seçim çevrelerini gösterir liste gruplarca Meclis Başkanlığına verilir.

Sonradan meydana gelecek değişiklikler hakkında da en kısa zamanda aynı işlem yapılır.

BAŞKAN — Okutulmuş bulunan 18 nci madde üzerinde söz isteyen sayın milletvekili?..

NERMİN NEFTÇİ (Muş) — Söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Sayın Neftçi, buyurunuz.

HÜSEYİN DOLUN (İstanbul) — Önergemiz vardı?

BAŞKAN — Önergenizi ileride ayrıca okuyacağım efendim.

Buyurun Sayın Neftçi.

NERMİN NEFTÇİ (Muş) — Sayın Başkan sayın milletvekilleri;

Bu maddenin de komisyon tarafından geri alınmasını talebediyoruz efendim. Çünkü, bu siyasi grup kurma meselesinde Senato ile bir zıtlık vardır. Aynı Anayasaya göre idare ediliyoruz; Senatoda siyasi grup kurma imkânı var; fakat Mecliste sadece siyasi parti grubu kurabiliyor.

Anayasanın 84 ncü ve 85 ncü maddelerinin gerekçelerine baktığımız vakit «Siyasi parti grubu» tâbiri yok. Gerekçe tamamen «Siyasi grup» tâbirini benimsemiş.

Bunun yanında Senato İçtüzüğü «Siyasi grup» tâbirini benimsemiş, sadece Meclis İçtüzüğünde «Siyasi parti grubu» tâbiri kullanılıyor. Demek ki, iki Meclis arasında bir paralellik yok, bilakis bir zıtlık vardır, bir çelişki vardır. Sayın komisyonumuzun bu maddeyi geri alınmasını arz ve talebediyoruz. Çünkü, esasen anlaşılamayan maddeler meyanındadır. Bunların hepsinin temeli, bütün Meclis teşekküllerindeki siyasi parti oranlarının hesaplanmasıyla ilgili bir kuraldan çıkar. O da şudur: Mecliste bağımsızların mevcudiyetini hukukan tanımak veya tanımamak.

Komisyonlarda temsil edilmiyorlar, diğer Meclis teşekküllerinde temsil edilmiyorlar. Halbuki büyük bir bağımsız ekip yerinde oturmaktadır, üye tamsayısına iştirak etmektedir, karar sayısına iştirak etmektedir, bütün matematik kararlarla ilgili olan sayılara iştirak etmektedir; fakat hukuki varlıkları tanınmamaktadır. Bu husus Anayasaya da aykırıdır kanaatimizce. Esasen siyasi partilerin teşekküllerdeki oranlarının hesabının üye tamsayısına göre mi, yoksa grupların toplam üye sayısına göre mi hesaplanacağı ile de yakından ilişkisi vardır.

O halde sayın komisyonumuzun bu maddeyi de geri almalarını arz ve talebediyoruz efendim. Saygılarımızla

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, açık oylamada oyunu kullanmayan arkadaşlarımız

oyunu kullansınlar. Daha önce yapılan oylamada oyunu kullanmış olanlar dahi bu kupada oyunu kullansınlar. Çünkü onu muameleden kaldırdık.

Buyurun Sayın Dolun. Hem madde üzerinde konuşur, hem de önergenizi izah edersiniz efendim.

HÜSEYİN DOLUN (İstanbul) — Sayın Başkan, saygıdeğer arkadaşlarım;

Görüşmekte olduğumuz İçtüzüğün 18 ncü maddesini değiştiren bir önerge verdik. İzin verirseniz nedenlerini arz edeyim.

Muhterem arkadaşlarım, demokratik düzenin çok partili bir düzen olduğunu, bu düzende yaşayan özgür insanların eşit etkenlere sahip bulunması gerektiğine inanan bir arkadaşımızım.

Ancak, bunu bilirken vatandaşın en kutsal duygularıyla dört yılda bir kullanmış olduğu oyun da, bir babanın evlâdına verdiği harçlık olamayacağı, çocuğun oyuncakçı dükkânında bu parayı hovardaca harcamasına benzetilmeyeceği inancı içindeyim.

Bunu sunun için söylüyorum: Belli bir partinin belli bir programına bağlı bulunduğunu, Türk toplumunun karşısına geçerek namus sözü vererek, o partinin siyasi düşüncesi istikametinde hareket edeceğine andiçerek Yüce Meclise geldikten sonra arzu ettiği koltuğu altında bulamayınca veya istediği makamı bulamayınca veya yakaladığı makamı kaçırınca vatandaştan aldığı emaneti arzu edilen istasyona ulaştırmayıp, bağlı bulunduğu siyasi partiden bir çırpıda ayrılp, daha sonra yıllar yılı kıyasıya üstüne üstüne gittiği bir siyasi ekibe iltihak etmesi, dolayısıyla vatandaştan aldığı oya ihanet etmesi gibi bir şey oluyor. Kanaatim bu benim.

Şimdi bu neden oluyor; his iradeye bir kez galip geldimi, koltuk tathı geldimi 10 tane kafa da bir araya geliyor bir grup kuruyor, ondan sonra kalkıp diyorlar ki: «Biz başkanvekilliği istiyoruz, biz idare âmirliği istiyoruz, biz divan kâtipliği istiyoruz, biz oda istiyoruz, biz araba istiyoruz, biz müstahdem istiyoruz, biz telefon istiyoruz.» İstiyoruz da istiyoruz. Böylelikle Batı uygarlığında gözüken demokratik düzende büyük gücü olan, siyasal yelpazede ağırlığı olan

siyasî partiler de zaman zaman - üzülererek örnek vermiş olacağım - bir Millî Güven Partisinin bugün büyük siyasî organlara, bir Adalet Partisine, bir Cumhuriyet Halk Partisine «Al sana Anayasa değişikliğini getirdim, git grubunda görüş» diyecek dereceye dahi insan getirilebiliyor.

Vatandaşın aldığı oyla sadakatın ne olduğunu yitirmiş, bir yerden hatadan dönmekle faziletini unutmış veya bağlı bulunduğu ilk siyasî teşekkülün güvenini yitirmiş kimselerin bir çırpıda 10 kişi olup bir araya gelmesi ve ondan sonra Meclisin temel potansiyelini sarsıcı istikametlere doğru gitmesi, benim kişisel demokratik düşüncelerime ters düşüyor.

Bu yönüyle diyorum ki, bugün olmasa dahi gelecekte yapılması düşünülen Anayasa değişikliklerinde, en azından partilerin vatandaşın aldığı oy oranında, siyasî parti gruplarının en azından 25 kişinin altına düşmemesi gerekir.

Bu düşüncemi...

BAŞKAN — Sayın Dolun, tabii bu Anayasa değişikliğiyle ancak mümkün olacaktır. Şimdi İctüzükte mümkün değil.

HÜSEYİN DOLUN (Devamla) — Anıyorum Sayın Başkanım.

Zaten o yönüyledir ki, biz de Anayasa değişikliğinin öncelikle ele alınmasını istemiştik. Bu bir temennidir.

Yüce Meclisin verdiğimiz önergeye iltifat buyurmasını istirham eder, en derin saygılarımla tekrarlarım.

BURHANETTİN ASUTAY (İzmir) — Sayın Başkanım, madde üzerinde söz rica ediyorum.

BAŞKAN — Peki efendim.

Muhterem arkadaşlarım, bu önergeler temenniyatı ihtiva ettiğine göre, Meclis İctüzüğüne göre temenniyatı ihtiva eden takrirler oya konulmaz.

Bu sebeple Anayasaya aykırılığı açık ve aşikâr surette beyan edilen bir önergeyi oylamam mümkün değil. Arkadaşlarımız zapta geçen ifadeleriyle istikbale muzaf birtakım temennilerde bulunmuş oluyorlar.

SÜLEYMAN MUTLU (Afyon Karahisar) — Sayın Başkanım, bir hususu sorabilir miyim?

BAŞKAN — Buyurun.

SÜLEYMAN MUTLU (Afyon Karahisar) — Sayın Başkanım, bu madde üzerinde milletvekili

li olarak birçok arkadaşlarımız değişiklik istiyoruz. Onun için Sayın Komisyon bu maddeyi geni alsın, Anayasa değişiklikleri nasıl olsa görülecek. O zaman...

BAŞKAN — Gerekirse Komisyon söz isteme hakkına haiz.

Buyurun Sayın Asutay.

BURHANETTİN ASUTAY (İzmir) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

İctüzüğün 18 nci maddesi, grupların ilk kuruluşlarında veya dönem başında Yüce Meclis Başkanına kendi gruplarına aidolan arkadaşların isimlerini vermesinden ibaret. Takibedeceği bir politikayı tertibediyor ve sağlıyor.

Benden evvel konuşan arkadaşım, o kadar çok gizmeyi aştı ki, huzurunuzda arkadaşımın cemaziyelevvelini söylemek suretiyle kendi tertibini bozmak istemiyorum.

HÜSEYİN DOLUN (İstanbul) — Varsa söyleyin.

BURHANETTİN ASUTAY (Devamla) — Arkadaşımız, 18 nci maddeyi müzakerede ederken...

HÜSEYİN DOLUN (İstanbul) — Varsa söyle.

BAŞKAN — Bir şeyi söylemeye milletvekilini icbar edemeyiz. Söylesen veya söylemez. Bir şey izah edecekseniz buradan söylersiniz.

HÜSEYİN DOLUN (İstanbul) — Dün buradaydık, bugün de buradayız.

BAŞKAN — Tamam Sayın Dolun, her lâf buradan, oradan yok.

BURHANETTİN ASUTAY (Devamla) — «Bir partiden ayrılan kişinin sandalyesini elinden kaçırdığını, bulunduğu partide kendisine bir mevki verilmediğini, bu sebeple partiyi bırakıp çıktığını» söylüyor.

Bana dokunmadı ama, sizin üzerinde oturduğunuz iğnenin size ne zaman batacağını bekliyorum.

Değerli milletvekilleri, bir parti, bir vatan- daş Meclise gelme imkânını tanımaz. Parti, bir vatan- daş Meclis kürsüsünde şerefli yerini almasını sağlamaz. Ama o parti içine giren arkadaşlar, o partinin o Mecliste o derecede temsil edilmesini sağlar. Bâzı vilâyetlerde bâzı kişiler, o partinin çıkardığı milletvekili sayısını o listeye girdikten sonra çok daha artırır.

Değerli arkadaşarım, Anayasanın 56 nci maddesini anlamayacak kadar Anayasayı bilmeyen

ve okumayan, Anayasamın vatandaşı tanıdığı hakkın derecesini tespit edemeyen arkadaşlarımızın, tariz etmeye hakkı yok. Anayasaya göre, vatandaşlar siyasî parti kurma ile usulüne göre partilere girme ve çıkma hakkına sahiptir.

HÜSEYİN DOLUN (İstanbul) — Anayasa olmasa bugün bir parti değiştirirsiniz.

BURHANETTİN ASUTAY (Devamla) — Binaenaleyh, bir insan içindeki bulunduğu partinin yetersizliğine, verdiği seçim propagandasına ve programına aykırı hareket ettiğine inanır ve şahidolursa o partiden ayrılır. Bütün mesele bundan ibarettir. Yoksa burada bir polemik yaparak şu veya bu vesile ile bir arkadaşta tariz etmeye hakkın yok. Daha başka meselelerde ve istediğiniz yerde, istediğiniz şekilde, istediğiniz şartla partinizden niçin ayrıldığınızı, sizin orada niçin kaldığınızı millet huzurunda münakaşa etmeye hazırım.

Saygılar sunarım.

SÜLEYMAN MUTLU (Afyon Karahisar) — Bu önergenin üzerinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Süleyman Mutlu, «Bu önergenin üzerinde» değil, bu maddenin üzerinde konuşmak üzere buyurun efendim.

Zaten maddede sizin de bir önergeniz var. Yalnız karşılıklı münakaşayı ihtiva eden bir ortamda meseleyi müzakere etmeyelim. Bu İçtüzüğün maddesi; «En az 10 milletvekili bulunan siyasî partiler Millet Meclisinde grup hakkına sahiptirler.» demiş. Kaldı ki, bu hükmü aynı zamanda Anayasa tanzim etmiş. Anayasadan mülahem bu hükmün, İçtüzükte de yer etmiş.

Karşılıklı, birbirimizi kıracak mahiyette konuşmayalım.

Buyurun Sayın Mutlu.

SÜLEYMAN MUTLU (Afyon Karahisar) — Sayın Başkanım, ikazınız üzerine arkadaşta cevap vermeyeceğim. Sadece bu madde üzerinde görüşmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, Millet Meclisinde her partinin grubu olmasını hepimiz arzu ederiz. Fakat, Sayın A. P. Genel Başkanı Süleyman Demirel'in yıllarca bir şikâyeti vardı; iktidar 2 saat, muhalefet 48 saat konuşur. Her 10 kişiden, her 10 kafadardan bir grup doğarsa böyle olur.

Muhterem arkadaşlarım, kamuoyunda...

KADİR ÇETİN (İçel) — «Kafa» ne demek?

SÜLEYMAN MUTLU (Devamla) — Kafa demek, kafaları birbirine yatkın demektir.

Kamuoyunda küçük partiler, programları ve göstermek istedikleri hedefler bakımından, - yani parti demiyeyim, grubu az sayılı olanlar - durmadan kürsülerde, TRT'de, televizyonda ve propaganda konuşmalarında büyük bir güçmüş gibi, büyük partilerin hedeflerini ve gösterdikleri yolları karıştırmaktan başka bir şeye yaramamaktadır.

Aziz arkadaşlarım, 150 kişilik Senatoda 10 kişilik gruplar doğrudur; ama 450 kişisi bulunan Yüce Millet Meclisinde 10 kişilik grubun bulunması aslında azdır. Hiç olmazsa bunun en az 25 kişiye çıkarılmasına, mutlaka bir Anayasa değişikliğini gerektirmektedir, inanıyorum. Burada bunun görsülmesi aslında Anayasa değişikliği istemine ve neticesine bağlıdır.

Aziz arkadaşlarım, böylece meydana gelen her 10 kişi hem Hazineden yardım istemez, hem de güçlü bir varlıkmuş gibi bu ulu kürsüyü işgal etmez. Nasıl ki, gensoru müessesesini tek kişinin imzasından kurtarıp da 10 kişiye getirdiğimiz zaman, bir gensoru ağırlığını, Millet Meclisine de gensorunun bir vasfını getirmiştir.

Bu yönde düşünmenizi istirham ederken, sayın Komisyonun, İçtüzüğün 18 nci maddesini şimdilik geri almasını rica ediyorum. Çünkü Anayasa değişikliği için birçok milletvekili arkadaşlarımız, 85 nci madde üzerinde, 150 imzalı bir önerge getirmeyi düşünmektedirler. Heride kolaylık olsun diye bu maddenin geri alınmasını ben şahsen arz ediyorum. Başkanlığın ve Komisyonun bu yönde karar almasını dilerim.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Komisyon olarak beyanda bulunacak mısınız efendim?..

SEZAİ ORKUNT (İstanbul) — Grup adına söz istiyorum.

BAŞKAN — Bir dakika efendim.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Bu madde sadece Anayasamızdaki âmir hükmün tekrarıdır. Bunun değiştirilmesi için önerge vermek dahi mümkün değildir. Komisyonumuzun bunu kabul etmesi mümkün değildir.

BAŞKAN — Önerge vermek mümkün de, biz muameleye koymayız. Yani, milletvekilinin önergeyi verme imkânsızlığı yok, önergeyi vermiş, önerge orada duruyor, muameleye koymayız.

Cumhuriyetçi Parti Grubu adına, buyurun Sayın Orkunt.

C. P. GRUBU ADINA SEZAI ORKUNT (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Biraz evvel konuşan iki arkadaşım, zannediyorum ki, hem Anayasada gruplara verilen hakları, hem de milletvekili olan insanların Anayasamın 56 nci maddesindeki kendilerine verdiği hakları burada rencide eder tarzda görüşmüşlerdir.

Herşeyden evvel beyan etmek lâzımdır ki, siyasî hayata atılan kişiler eğer fikirlerine uyan istikamette gelişmeler görür ise, o siyasî partinin içinde kalabilir. Ama, bulunduğu siyasî partide kendi düşüncelerine ve esas umdelerine aykırı hareketler görür, fikir istikametinde tehlikeli gelişmeler görürse, o takdirde de o partiden ayrılır. Bunu hiçbir kimse, hiçbir şekilde tenkit edemez, veyahut bunu kalkıp şu veya bu şekilde bu kürsülerden tenkide ve savunmaya muhatap tutamaz.

Şimdi bu arkadaşlarımız derler ki, 10 kişi, 15 kişi, 16 kişi bir araya gelip grup kurmaktadırlar. Evet bu bir Anayasa gereğidir ve böyle olduğu müddetçe de bu hak kullanılır ve bu hak kullanıldığı zaman da buna hiçbir kimsenin tecavüz etme hakkı ve yetkisi yoktur. Eğer Anayasa tadil edilir; 25 kişi derse, 25 kişi grup kurar; 30 derse, 30 kişi grup kurar; fakat bir Anayasa yetkisine burada tecavüzün vaki olması, Türk parlamento hayatı için zannederim en hazin bir tecavüz ve tezahür şeklidir.

Saygılarımla.

SÜLEYMAN MUTLU (Afyon Karahisar) — Tecavüz değil, dilekti.

BAŞKAN — Evet efendim bu bir dilektir, ben de onu söyleyecektim.

Arkadaşlarım bu maddeyi vesile ederek, Anayasamın bu maddesinin değiştirilmesine mâtuft beyanda bulundular ve bunu da öngören, birçok imzayı ihtiva eden önergeler verdiler. Yalnızca önergeleri okutup, muameleye koymayacağımı beyan edeceğim; hem Anayasaya aykırı, hem temenniyatı ihtiva etmektedir.

Önergeleri okutuyorum :

M. Meclisi Sayın Başkanlığına

İftüzük teklifinin 18 nci maddesi 1 nci fıkrasının tamamen çıkarılması (Anayasaya da-

yalı bir değişiklik olduğundan ve Anayasa değişikliği sırasında on milletvekili sayısının en az yirmi beş milletvekili olması isteneceğinden) ni arz ve teklif ederiz.

Afyon K.
Süleyman Mutlu
Manisa
Veli Bakırılı
Kırklareli
Beyti Arda

İstanbul
Hüseyin Dolun
Malatya
Hakkı Gökçe
Amasya
Vehbi Meşhur

BAŞKAN — Bir çok imzayı ihtiva ettiği için hepsini burada bulmam mümkün değil. Bulabilmiş olsaydım önergenizi geri almanızı söyleyecektim. Çünkü Anayasaya aykırıdır ve bunu oylamam mümkün değildir.

Diğer bir önergeyi takdim ediyorum :

M. Meclisi Sayın Başkanlığına

İftüzük teklifinin 18 nci madde birinci fıkrasının «En az 25 milletvekili bulunan siyasî partiler, Millet Meclisinde grup kurma hakkına sahiptirler, şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Afyon K.
Süleyman Mutlu
Samsun
Yaşar Akal
Kırklareli
Beyti Arda
Malatya
Hakkı Gökçe
Kayseri

Amasya
Vehbi Meşhur
İstanbul
Hüseyin Dolun
Ankara
Kemal Ataman
Uşak
Adil Turan
Kayseri

Mehmet Yüceler
Kars
Kemal Okyay
Çankırı
Nuri Çelik Yazıcıoğlu
Ordu
Memduh Elksi

Tufan Doğan Avsargil
Manisa
Veli Bakırılı
Rize
Sami Kumbasar
Balıkesir
Niyazi Güner

BAŞKAN — Aynı mahiyettedir, Anayasaya aykırı olan bu teklifi muameleye koymayorum.

Sayın Başkanlığına

İftüzüğün 18 nci maddesinin matlabının şu şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

«Siyasî grupların kuruluşu»

Muş
Nermin Neftçi

Millet Meclisi Sayın Başkanlığma
Meclis İktüzük teklifinin 18 nei maddesine
aşağıdaki metnin ilâvesini öneririz.

İstanbul Afyon Karahisar
Hüseyin Dolun Süleyman Mutlu

«Seçime girmemiş partiler grup kuramaz-
lar.»

Sayın Başkanlığa

Millet Meclisi İktüzüğün 18 nei maddesinin
aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif
ederim.

Muş
Nermin Neftçi

«En az 10 milletvekili bulunan siyasî
partiler ve aynı siyasî görüş çerçevesinde birle-
şen 10 milletvekili grup kurabilme hakkına sa-
hiptirler.»

BAŞKAN — Teker teker okutup Yüce He-
yetin oyuna sunacağım.

(Muş Milletvekili Nermin Neftçi'nin birin-
ci önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Siyasî grupların kuruluşu sek-
linde başlığın değiştirilmesini öneriyor bu öner-
de.

Komisyon katılıyor mu efendim?

**ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEV-
DET AKÇALI (Adana)** — Katılmıyoruz efen-
dim.

BAŞKAN — Değişiklik önergesini Yüce
Heyetin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Et-
meyenler... Kabul edilmemiştir.

YILMAZ ALPASLAN (Tekirdağ) — Bu da
Anayasaya aykırı...

BAŞKAN — Tam vazıh göremediğim için
oyladım efendim.

(İstanbul Milletvekili Hüseyin Dolun ve Af-
yon Karahisar Milletvekili Süleyman Mutlu'nun
önergeleri tekrar okundu.)

**ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEV-
DET AKÇALI (Adana)** — Anayasaya aykırı-
dır Sayın Başkanım.

YILMAZ ALPASLAN (Tekirdağ) — Sayın
Başkan, bir hususu arz edeceğim : Anayasa'nın
85 nei maddesinde; «siyasî parti grupları en az
10 üyeden meydana gelir» diyor. Oya sunduğu-
nuz önerge ise partileri değil de, bağımsız bir
grubun da burada Anayasanın öngördüğü 85
nei maddeye alınmasını öneriyor, Anayasaya
aykırıdır.

BAŞKAN — Onu aslında tabii komisyonun
beyan etmesi lâzım. Her şeyi Başkana yükler-
seniz, Başkanın bu kadar büyük Anayasa ve hu-
kuk bilgisi olmayabilir. Biraz da siz beni tak-
viye edeceksiniz.

Diğer önergeyi tekrar okutuyorum.

(Muş Milletvekili Nermin Neftçi'nin ikinci
önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Bu da Anayasanın öngördüğü
sistem dâhilinde siyasî parti grupları deyimine
aykırı olduğundan Anayasaya göre oylanama-
yacak mahiyettedir, oylamıyorum.

Başka önerge kalmadığına göre, 18 nei mad-
deyi, başlığı ile birlikte, teklif metninde yazı-
lı şekliyle Yüce Meclisin oyuna sunuyorum :
Kabul edenler... Etmeyenler... Aynen kabul
edilmiştir.

19 neu maddeyi okutuyorum.

Danışma Kurulu :

Madde 19. — Danışma Kurulu, Millet Mee-
lisi Başkanının başkanlığında grup başkanları
veya vekillerinden birisi veya onların yazılı
olarak görevlendirdiği birer milletvekilinden
kurulur.

Bu kurul, İktüzükte kendisine verilen görev-
leri yerine getirir veya Başkanın istemi üzeri-
ne danışma niteliğinde görüş bildirir.

Gerektiğinde bir Hükümet temsilcisi de Da-
nışma Kuruluna çağrılabilir.

Danışma Kurulu, Başkanın gerekli görmesi
veya bir siyasî parti grubu başkanlığının iste-
mi üzerine Başkan tarafından toplantıya çağı-
rılır.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Komisyon.

**ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEV-
DET AKÇALI (Adana)** — Değişiklik önerge-
lerini tetkik için bu maddenin tehirini ve öner-
gelerin Komisyona verilmesini rica ediyoruz.

BAŞKAN — Tehir teklifini Yüce Meclis-
sin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Etme-
yenler... Kabul edilmiştir.

20 nei maddeyi okutuyorum.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Komisyonlar

Komisyonların adları :

Madde 20. — Millet Meclisi komisyonları
şunlardır :

1. Anayasa Komisyonu;

2. Adalet Komisyonu;
3. Millî Savunma Komisyonu;
4. İçişleri Komisyonu;
5. Dışişleri Komisyonu;
6. Millî Eğitim Komisyonu;
7. Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret Komisyonu;
8. Bayındırlık, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu;
9. Tarım ve Köy İşleri Komisyonu;
10. Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu; (Sağlık, çalışma, imar iskân işleri)
11. Millet Meclisi Hesaplarını İnceleme Komisyonu.

Komisyonların her birinin üye sayısı, Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca işaret oyuyla tayin edilir.

Komisyonlar, her yasama dönemi başında iki yıl için seçilirler ve görev süreleri yenileri seçilinceye kadar devam eder.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Komisyon.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ FUAT AVCI (Denizli) — Sayın Başkan, bu madde üzerindeki önergelerin tetkik edilmek üzere Komisyonumuza tevdiini ve görüşülmesinin tehirini istirham ediyoruz.

BAŞKAN — Önergeleri havale ediyorum ve maddenin tehir teklifini oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

21 nci maddeyi okutuyorum :

Parti gruplarının komisyonlarda temsili.

Madde 21. — Başkan, 11 nci maddenin ilk fıkrasında belirtilen oranlara göre, komisyonlarda da siyasî parti gruplarına düşen üye sayısını tespit eder.

Bir siyasî parti grubu, herhangi bir komisyonda kendisine düşen üyelikten vazgeçebilir.

Siyasî parti grupları, adaylarını belli edilecek bir süre içerisinde Başkanlığa bildirirler. Bütün komisyonlar için, siyasî parti gruplarınca bildirilen adayların isimlerini gösterir listelerin Genel Kurulca, işaret oyu ile onaylanması suretiyle seçim tamamlanmış olur.

Plân ve Bütçe Karma Komisyonu ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Karma Komisyonu üyeliğine seçilen milletvekilleri, Millet Meclisi Başkanlık Divanı ve Bakanlar Kurulu üyeleri, Meclis Komisyonlarında görev alamazlar.

BAŞKAN — 21 nci maddeyi okutmuş bulunuyorum. Buyurun Sayın Komisyon.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ FUAT AVCI (Denizli) — Sayın Başkan, biraz evvel arz ettiğimiz esbabı mucibe ile, önergelerin komisyonumuza tevdiini ve maddenin görüşülmesinin tehirini istirham ediyoruz. Bilâhare takdim edeceğimiz maddeyi.

BAŞKAN — Peki efendim, önergeleri gönderiyorum. Bu maddenin, önergeler muvacaahesinde komisyonca tetkiki için tehirini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

22 nci maddeyi okutuyorum.

Komisyon üyeliklerinde boşalma :

Madde 22. — Bir komisyonun üyeliklerinde boşalma olursa yenisi seçilinceye kadar komisyonun görev ve yetkisi aynen devam eder.

Noksan üyelik en kısa zamanda tamamlanır.

Mensubu olduğu siyasî parti ile üyelik bağı sona eren veya Millet Meclisinde grup kurma hakkını kaybeden bir siyasî partiye mensubolan milletvekilinin, komisyon üyeliği kendiliğinden sona erer.

Genel Kurulda siyasî parti gruplarının oranlarında değişiklik olması sonucunda bunların bir komisyonda sahiboldukları üyeliklerin sayısı değişen oranlara uymuyorsa, Başkan bu durumu tespit eder bunun üzerine 21 nci madde uyarınca gereken işlem yapılır.

BAŞKAN — 22 nci maddeyi okutmuş bulunuyorum. Madde üzerinde söz isteyen sayın milletvekili?.. Yok. Madde üzerinde değişiklik önergesi de yok. Bu sebeple 22 nci maddeyi Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... 22 nci madde teklif metninde yazılı şekliyle aynen kabul edilmiştir.

23 ncü maddeyi okutuyorum.

Esas komisyonlar :

Madde 23. — Raporu Genel Kurul görüşmelerine esas olacak komisyona, esas komisyon denir. Esas Komisyonun hangisi olacağı, işin komisyonlara havalesi sırasında kanun ve İktisadî hükümlerine göre, Başkanlık tarafından tespit edilir.

BAŞKAN — 23 ncü maddeyi okutmuş bulunuyorum. 23 ncü madde üzerinde söz isteyen sayın milletvekili?.. Yok. Madde üzerinde verilmiş değişiklik önergesi de yoktur. Bu sebep-

le 23 ncü maddeyi teklif metninde yazılı şekliyle oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

24 ncü maddeyi okutuyorum.

Anayasanın 92 nei maddesine göre kurulan komisyonlar :

Madde 24. — Anayasanın 92 nei maddesi gereğince kurulacak Türkiye Büyük Millet Meclisi Karma komisyonlarının üye tamsayısı Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu Başkanlarının anlaşmasıyla tespit edilir.

Millet Meclisi Başkanı en kısa zamanda siyasi parti grupları başkanlarına, her bir siyasi parti grubundan bu komisyonlara seçilecek üye sayısını bildirir. Millet Meclisinden Karma Komisyona seçilecek üyeler hakkında 21 ve 22 nei maddeler hükümleri uygulanır.

Karma komisyonlar Millet Meclisi Başkanlığınca denetlenir.

Karma komisyonlar kendilerine havale edilen işi sona erdirinceye kadar göreve devam ederler. Ancak, Millet Meclisi döneminin sona ermesi halinde, seçimleri yenilenir.

BAŞKAN — 24 ncü maddeyi okutmuş buluyorum.

Komisyonun madde ile ilgili bir beyanı vardır, buyurunuz.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ FUAT AVCI (Denizli) — Sayın Başkan, aynı eshabı mucibe ile maddenin görüşülmesinin tehirini ve önergelerin Komisyonumuza tevdiini istirham ediyoruz. Bilâhare yeni metni hazırlayıp Sayın Başkanlığa takdim edeceğiz.

BAŞKAN — Önergeleri komisyona gönderiyorum. Tehir teklifini Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

25 nei maddeyi okutuyorum.

Komisyon Başkanı, başkanvekili, sözcü ve kâtibin seçimi :

Madde 25. — Üye seçimi tamamlanınca, komisyonlar, Millet Meclisi Başkanı tarafından toplantıya çağırılır.

Bu toplantıda komisyonlar, başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtiplerini seçerler.

Bu seçim için toplantı yetersayısı, komisyon üye tamsayısının salt çoğunluğudur. Seçim gizli oyla yapılır. Seçilmek için, toplantıda hazır bulunanların salt çoğunluğunun oyu gereklidir.

Gereken hallerde, komisyon başkanının teklifi üzerine belli bir konu için özel sözcüler veya bir özel kâtip toplantıda hazır bulunanların salt çoğunluğunun oyu ile seçilir.

BAŞKAN — 25 nei maddeyi okutmuş buluyorum. Madde üzerinde söz isteyen sayın milletvekili?.. Yok. Madde üzerinde verilmiş değişiklik önergesi de yok. Bu sebeple teklif metninde yazılı olduğu şekliyle 25 nei maddeyi Yüce Heyetin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

26 nei maddeyi okutuyorum.

Tatil ve araverme sırasında komisyonların çalışması :

Madde 26. — Hangi komisyonların tatil ve araverme sırasında çalışacağı, Başkanın teklifi üzerine Genel Kurulca tespit edilir.

BAŞKAN — 26 nei maddeyi okutmuş buluyorum. Madde üzerinde söz isteyen sayın milletvekili?.. Yok. Madde üzerinde verilmiş değişiklik önergesi de yok. Maddeyi teklif metninde yazılı şekliyle oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

27 nei maddeyi okutuyorum.

Komisyonların toplantıya çağırılması :

Madde 27. — Komisyonlar kendi başkanlarıca toplantıya çağırılır.

Komisyon toplantısı için çağrı, en az iki gün önceden yapılır. Bu çağrıda komisyon başkanınca hazırlanan gündem de belirtilir. Ancak, komisyon gündemine hâkimdir.

Bu çağrı ve gündem komisyon üyelerine, Başbakanlığa, ilgili bakanlıklara, ve parti gruplarına ve diğer ilgili komisyonların başkanlıklarına ve teklifleri gündemde yer alan kanun teklifi sahibi Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden ilk imza sahibine gönderilir; ayrıca ilân tahtasına asılır.

BAŞKAN — 27 nei maddeyi okutmuş buluyorum.

27 nei madde üzerinde Sayın Şener, buyurunuz efendim.

AHMET ŞENER (Trabzon) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım ;

Komisyonların toplantıya çağırılması ve çalışması hakkında aşağıdaki maddelerde de hükümler vardır. Bendeniz senelerden beri bu komisyonların çalışma tarzını takibeden bir ar-

kadaşınız olarak bu maddenin görüşülmesi sırasında düşüncelerimi söylemek fırsatını buldum.

Komisyonlara milletvekili arkadaşlarımızdan komisyon başkanı, sözcü ve kâtip üye seçilir ve bu komisyonlarda çalışan memur arkadaşlarımız da vardır. Bu memur arkadaşların nitelikleri üzerinde duracak değilim. Ancak benim kanım odur ki, bir komisyonun iyi çalışabilmesi için, iyi kanun ve iyi bir gerekçe yazabilmesi için bu konuda yetenekli memurlara ihtiyaç vardır. Milletvekili arkadaşlarımızın bu konuda zaman imkânları olsa, onlar bu titizliği gösterirler; tedvin etmiş oldukları maddelerin Anayasa temel hukukuna ve bütün prensiplere uygun ve iyi bir şekilde çıkmasını sağlarlar ve maddelerdeki fıkraları, fiilleri, faileri tam yerlerine koymak suretiyle bir kanun tedvin ederek buraya getirirler.

Ama öyle yapılmıyor arkadaşlarım . Malûmlarımız olduğu üzere milletvekili arkadaşlarımız, işlerinin çokluğu yüzünden tam mânâsıyla kendilerini bu işlere veremiyorlar, buna bendeniz de dâhilim.

Raportörsünüz, kâtipsiniz, sözcüsünüz, başkansınız imkânımız yoktur. Orada bulunan kâtip yazar ve ekseriyetle böyle olur ve bir kanun tedvin edilir, getirilir. Üstelik bir de bu dosyanın komisyon toplantısına tam hazır olarak ve noksansız gelmesi lâzımdır. Bunlar dolaplarımıza imzasız gelir. Hiçbirisi bunlara sahibolamaz. «Üyelere bildiriniz denir» ve bunlar da dolaplarımıza imzasız gelir. Ama yarın bir ihtilâf oldu mu hiç kimse sahip çıkmaz. Bunun burada çok tecrübesi görülmüş ve münakaşaları yapılmıştır.

Komisyonların bu maddede tadad edilmis olan özelliklere göre toplanabilmesi için, Türkiye Büyük Millet Meclisinde 20 komisyon varsa 20 hukukçu veya teknik raportör almak 20 kadro ihdas etmek lâzımdır. Burada, Kanunlar Dairesinde olduğu gibi, Danıştayda olduğu gibi, Yargıtayda olduğu gibi bu durumu yaratmamız gerekiyor. Danıştayda raportör var, Yargıtayda raportör var; başka bir mahkemede raportör var; ama bugün Bütçe Komisyonundan diğer komisyonlara kadar böyle bir raportör yoktur Mecliste.

Bu raportörlerin mesuliyeti altında dosyalar hazırlanmak suretiyle komisyon başkanı ve sözcüsüne verilmesi gerekir.

Biz komisyonların divanını seçerken o işi yapabilecek olan ve arzu eden arkadaşları seçeriz veyahut bâzı siyasî tercihlerle bir partiden seçeriz.

Benim kanım odur ki, komisyonun iyi çalışabilmesi, başkana iyi bir dosyanın hazırlanabilmesi için orada mesul, bu işten anlayan teknik, yani hukukçu bir raportörün memur olması lâzımdır. Bu işi yapacak olan kaç memurdur? 20 tane memurdur arkadaşlarım. Geçici komisyonlardaki raportörler de muayyen bir zaman için diğer komisyonlara gidebilir.

Komisyonlarda hepimiz konuşurken, önerge veririz, politika yaparız, ondan sonra terk ederiz. Orada zabıt da tutulmaz, mümkün değil. Ondaki sonrasını orada bulunan başkanın liyakatına kalmış, oradaki bulunan sekreterin liyakatına kalmış; toplayıp toplayıp bize bir rapor gelir. Heyeti Umumiye gelmiş olan raporlar beni tatmin etmediği gibi, hiç birimiz de tatmin edeceğine kani değilim. Hattâ maddeler ve fıkralar kabul edilirken kelimeler yerine konmadığı için ileride birçok hukukî ihtilâflar çıkar. Elbette bu hukukî ihtilâflardan mutazarrır olanlar olacaktır.

Bu konuda bir önerge vermiş değilim. Zabıtlara geçmesi için konuştum. Böyle bir arzunun gerçekleşmesinin Parlâmentoya büyük faydası olacağı kamsındayım. Bizim yirmibeşe yakın komisyonumuz vardır. Burada başka yerlere binlerce kadro verirken, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu memleketin selâmti için iyi kanun çıkarması için imtihandan geçmiş, hiçbir siyasî kişiye dayanmadan, kafasına dayanarak bura-ya getirilecek olan komisyon raportörleri için kadrolar vermeliyiz.

Söylediğim gibi, Yargıtay ve Danıştayda olduğu gibi bir raportörün bu komisyonlarda bulunması zorunludur. Orada bulunan başkanın, divanın ve komisyonun iyi çalışması ve sizin huzurunza da iyi bir rapor ve gerekçe gelmesi bu şekilde sağlanır.

Saygılar arz ederim.

BAŞKAN — Komisyon olarak bir beyanda bulunacak mısınız?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Madde hakkında verilmiş önergelerin Komisyona iadesini.

BAŞKAN — Henüz şu anda madde hakkında bir önerge verilmiş değil.

HÜSAMETTİN BAŞER (Nevşehir) — Önerge veriyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Bir noktayı da sormak istiyorum. Halen mer'i olan İçtüzüğümüzün 33 nci maddesinde, «Müstaceliyeti Heyeti Umumiye de kararlaştırılan maddelerden başka, muhavvel işlerin müzakeresine ancak 48 saat sonra başlanır.» hükmü vardır. Buna mütemayıl bir hüküm İçtüzük de var mıdır?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Var. Bekleme süresi diye ileride bir maddede gelecek bu. Bu, çağırıcıdır; öteki bekleme süresidir.

BAŞKAN — O, müstacel mahiyette komisyonun toplanması gerekirse, o hükmün kaydı kazıst olarak bağlayıcı bir durumda mıdır? Onu da dikkat nazara alıyor musunuz? Beni ilgildirmez müzakerede ama.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, 37 nci maddenin 1 nci fıkrasında 48 saatlik bir bekleme müddeti vardır. Ancak, müstacel hallerde danışma kurulunun görüşü alınmak kaydıyla daha önce de görüşülebilir, diye hüküm konmuştur. O hüküm 37 nci maddeye girmiştir.

BAŞKAN — Şimdi, bu önergeyi komisyona istiyorsunuz ve bu maddenin ileride daha kemaliyle görüşülebilmesini temin için bu maddenin müzakeresinin tehirini teklif ediyorsunuz.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Evet,tehirini teklif ediyoruz.

BAŞKAN — Önergeyi komisyona gönderiyorum ve tehir teklifini Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Komiyon başkanı, toplantı ve karar yeter sayısı :

Madde 28. — Komisyonlar, başkanlarının yönetiminde çalışır. Başkan bulunmadığı zaman başkanvekili, o da yoksa sözcü, komisyona Başkanlık eder.

Komisyonlar, üye tamsayısının üçte biri ile toplanır ve hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğu ile karar verir.

BAŞKAN — 28 nci maddeyi okutmuş bulunuyorum. Madde üzerinde söz isteyen sayın milletvekili?..

HÜSAMETTİN BAŞER (Nevşehir) — Soru soracağım Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurunuz, sorunuzu sorunuz.

HÜSAMETTİN BAŞER (Nevşehir) — Her komisyonda başkanvekili yoktur, sözcü vardır.

NURİ EROĞAN (İstanbul) — Yeni İçtüzükte var.

BAŞKAN — Sayın Başer, silsilei meratibi iyi takibederseniz, komisyonların bu defa her birisinin başkan, başkanvekili, sözcü diye bir teşekkülü var. Ona göre düzenlenmiş. Demek ki, sorunuzu bendeniz cevaplandırmış oldum.

Komiyon, aynı fikirdesiniz değil mi efendim?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Evet Sayın Başkan.

BAŞKAN — 28 nci madde üzerinde başka söz isteyen milletvekili?.. Yok.

28 nci maddeyi, değişiklik teklifi de olmadığı için Yüce Meclisin oyuna sunuyorum.

YAŞAR BİR (Sakarya) — Sayın Başkan, Ahmet Şener Beyin temennisiyle alâkalıdır bu mevzu.

BAŞKAN — O geçti efendim; Ahmet Şener Bey 27 nci madde üzerinde konuştu.

YAŞAR BİR (Sakarya) — Anlıyorum, komisyonun çalışma faaliyetiyle alâkalı. Müsaade eder misiniz ben de bir iki kelimeyle arz etmek istiyorum.

BAŞKAN — Oylamaya geçtim. Daha evvel beyanda bulunsa idiniz iyi idi.

Ahmet Şener Beyin mütalâası 27 nci maddede vücut buldu. O 27 nci maddeyi komisyon tehir teklifiyle görüşme istedi ve verilen önergeyi de istedi. Önergeyi verdim. Müzakere yönünden maddeyi tehir ettik. Komisyon teemmül edecek, müzakere edecek, 27 nci maddeyi ne yapacak, tabii şu anda bilmiyoruz.

AHMET ŞENER (Trabzon) — Bunu da kapsıyor Sayın Başkan.

BAŞKAN — 28 nci maddeyi Yüce Heyet'in oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Aynen kabul edilmiştir.

Komisyonlara devam :

Madde 29. — Komisyon üyeleri, komisyon toplantılarına devama mecburdurlar. Komisyon devam cetvelleri, Millet Meclisi Başkanlığına ve siyasî parti grubu başkanlıklarına sunulur.

İzinsiz veya özürsüz olarak üst üste üç toplantıya veya bir yıl içindeki toplantıların üçte birine katılmayan komisyon üyesi, mensubu olduğu siyasî parti grubunca komisyondan geri çekilebilir.

Bu suretle boşalan üyelik en kısa zamanda tamamlanır.

BAŞKAN — 29 nu maddeyi okutmuş bulunuyorum.

Sayın Nuri Eroğan, söz istiyorsunuz, buyurunuz efendim.

NURİ EROĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın üyeler;

Sayın Komisyon Başkanı «Eski tüzükte var oradan aldık» diyor. Bu var mı yok mu, tetkik etmedim. Ama şu ikinci fıkrada biraz gâmiz olan husus var: «İzinsiz veya özürsüz olarak üst üste üç toplantıya veya bir yıl içindeki toplantıların üçte birine katılmayan komisyon üyesi, mensubu olduğu siyasî parti grubunca komisyondan geri çekilebilir.» deniyor.

Bu geri çekilmede iki noktaî nazar olsa gerek: Birisi, komisyonun çalışmasını temin için grup gayrete gelir; ikincisi, madem sen bu vazifeyi yapmıyorsun diye o üyeyi biraz da tehdip...

Bu üçte birine doldurup doldurmadığı ancak sene sonunda anlaşılır. Sene sonunda üyeyi oradan çekmeninde bir faydası yok.

VAHİT BOZATLI (Sivas) — İki sene için.

NURİ EROĞAN (Devamla) — Efendim, ikinci senenin sonunda geçer. Senenin başında iki üç toplantıya girmiş, ondan sonra devam etmemiş. Sene sonunda üçte birine devam etmediğini anlayıp çekiyorsunuz siz. E, bitmiş devre.. Ama o arada..

KEMAL KAYA (Kars) — İki sene.

NURİ EROĞAN (Devamla) — Efendim, ikinci senenin sonunda diyorum. Birinci sene bitti. İkinci sene bir üye falan komisyonda üyedir. Bu komisyona, Meclisin açıldığı yılın ikinci senesinin başında bir müddet devam ediyor. Ondan sonra devamsızlığı başlıyor. Bu devamsızlığının üçte bir olup olmadığını sene sonunda

hesaplayacaksınız ve sene sonunda çekeceksiniz. Ama o komisyon eksik üye ile çalışmış olacak. Ben derim ki, komisyon bu maddeyi geri alsın; bu üçte birin hesabını sene sonuna bırakmasın, daha evvel yapsın.

Saygılar sunarım.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, yeni İttüzüğün getirdiği sisteme göre komisyonlar iki sene için seçilmektedir. Bir üyenin bir sene zarfındaki toplantıların üçte birine devam etmediğinin tespiti için sene sonuna beklemeye lüzum yoktur. Birinci senenin sonunda toplantıların üçte birine gelmediği anlaşıldığı takdirde, ikinci sene mensubolduğu parti grubuna yazarak bu üyenin değiştirilmesini isteyebilir.

Diğer taraftan, ikinci sene içerisinde de üç toplantıya üst üste gelmediği takdirde, yine mensubolduğu parti grubuna yazarak bu üyenin değiştirilmesini isteyebilir. Bu madde bu haliyle çalışabilir bir müeyyide getirmektedir.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Eroğan.

En iyisini, en güzelini, en doğrusunu bulmak için fikir alış veriş yapacaksınız, münakaşası yapacaksınız. Mesele o...

NURİ EROĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın üyeler;

Okuduğumu anlarım, ama anlatmakta biraz güçlük çekiyorum galiba. Komisyonlar iki sene için seçilir. Tamam, bunda anlaştık. Birinci sene üye muntazaman devam etmiş; seneyi kapamış. İkinci sene, bir müddet devam etmiş, ondan sonra devamsızlığı başlamış. Siz bunun üçte birine devam edip etmediğini tespit etmek için sene sonunu bekliyorsunuz ve sene sonunda, tekrar ediyorum, ikinci senenin sonunda bu üyeyi geri alıyorsunuz. Ne faydası var? Daha evvel bunun üçte bir olup olmadığını hesaplayın da, sene sonuna doğru o kimsyonun tam üye ile çalışmasını sağlayın diyorum.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Başer.

HÜSAMETTİN BAŞER (Nevşehir) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

1 Kasım'da Yüce Meclisler açılır. Hepimize birer kâğıt dağıtılır; hangi komisyonlarda çalışacağımızı gösterir. Biliyorsunuz ki birçok arkadaşlar istekli olduğu ve çalışmak istediği ko-

misyonu sıraya koyar. Fakat maalesef grup idare heyetleri isteğe göre değil, bunun aksine olarak seçim yapar. Saniyen, komisyonlara girmek isteyen arkadaşlarımız grup idare heyetinin arkasında pervane gibi döner. Seçildikten sonra hiçbir gün seçildiği komisyona uğramaz.

BAŞKAN — Uğramayanlar da olur. Hepsı uğramaz değil, uğrar da... Uğramayanlar da var, uğrayanlar da var tabii.

HÜSAMETTİN BAŞER (Devamla) — Büyük bir kısmının uğramadığı bugün tatbikatta görülmektedir.

Şimdi, burada biz gruplara takdir hakkını bırakırsak çekmez. Burada diyor ki; «parti grubunca komisyondan geri çekilebilir.» Çekmeyebilir de.. Buna, «çekebilir» diyeceğiz. Kesin bir hüküm koyalım. Hiç olmazsa Başkanlık da bunun peşine, geri çekilebilir... (A. P. sıralarından «çeker» demek lâzım sesleri) «Çeker» diyeceğiz buna ki, hiç olmazsa grubun üzerinden de yükü alalım. Çünkü buraya takdir hakkını koyduğumuz zaman o arkadaşımız: «Diğer komisyondakileri görmüyorsun da, beni mi görüyorsun?», diyerek onları zan altında bırakacaktır. Onun için buraya kesin hüküm koyalım, komisyonları çalıştıralım. Komisyonların çalışmamasından dolayı Meclislerin işlerinin geri kaldığını müşahade etmiş bulunuyoruz.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Komisyon adına Sayın Akçalı, buyurun.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri;

Bu müeyyideyi Sayın Hüsamettin Başer'in söylediği şekilde getirmemiz mümkün değildir. Anayasamıza göre, komisyonlar siyasî partilerin göstereceği temsilcilerden teşekkül eder. Siyasî partiler de kendi adaylarını, komisyona girecek kendi üyelerini serbestçe tayin edebileceklerine nazaran, biz böyle bir müeyyideyi koyamayız. O, siyasî partinin kendi takdiridir. Devam etmediği halde, aynı üyeyi aynı komisyonda üye olarak tutmak istediği takdirde Genel Kurulun böyle bir şeye müdahale hakkı yoktur, Anayasamızın getirdiği sisteme göre.

Diğer taraftan, Sayın Nuri Eroğan'ın söylediği müeyyide meselesine gelince, komisyon üyeleri üç türlü müeyyidenin altındadır; birisi, üç

toplantı üst üste komisyona devam etmemesi.. Bu bir şıktır.

İkincisi, bir sene zarfında yapılmış olan toplantıların üçte birine gelmemesi.. Bu da ikinci bir cezai müeyyide tatbikini müstelzim bir durumdur.

Bir de komisyonların, milletvekili olması sıfatıyla tabi oldukları müeyyide vardır. Sayın Meclis teklifimizi kabul ettiği takdirde, ilerideki maddelerde göreceğiz, komisyonlara veya Genel Kurula devam etmeyen milletvekillerinin tabi olduğu birtakım müeyyideler vardır. Devamsızlığın ayrıca, bu komisyondan geri çekilme dışında, milletvekillerinin tabi olduğu müeyyidelere uğraması hali de vardır.

O bakımdan, getirdiğimiz bu müeyyidelerin hem çalışır, hem de kifayetli olduğu kanaatindeyiz. Yüce Meclise saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Sayın Eroğan buyurun.

NURİ EROĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, (A. P. sıralarından «Vakti boş yere harcıyorsun» sesi).. İsraf etmiyorum arkadaşlar, ben bütün gece çalışmışım, tetkik etmişim, bu çalışmamın mahsülü olarak gelip burada bir şeyler söylüyorum. Tesir ederse eder, etmezse etmez.

BAŞKAN — Tabii efendim, seviyeli ve teknik mahiyette konuşmalar Meclis için çok gerekli. Buyurunuz, tabii, gayet iyi.

NURİ EROĞAN (Devamla) — Şimdi metinde var, sayın Başkan da söyledi; bir para cezası mevcut. Eski tüzükte de var. 1920 den bu yana bir tek defa bu para cezası tatbik edilmemiş. Yapamayacağınız, tatbik edemeyeceğiniz cezai müeyyideleri koyarsanız, o madde zayıf doğar ve kısa zamanda ölür.

Ben derim ki, komisyondaki üyelik sıfatını almak, yerine başkasını göndermek gruplara verilir, vazife olur. Bir kere, para cezası oldu mu, evvelâ komisyon Başkanı arkadaşını böyle bir sıkıntıya sokmamak için onun devamsızlığını ya sonradan imzalatmak suretiyle bertaraf eder, yahutta iğmazı ayn eder.

Şimdi tatbik edemeyeceğimiz bir hükümdür. Bu hususta zayıf düşmektense, kahramanlık bizde kalsın, sayın Komisyon bu maddeyi geri alsın ve bu para cezasını çıkarsın, diyorum. Eski tüzükte olmasına rağmen 1920 den bu yana bir tek defa para cezası tatbik edilmemiştir,

yine de tatbik edilmeyecektir. İnşallah yaşarsak göreceğiz ve faidesiz bir hüküm halinde kalacak. Onun için Komisyon geri alsın, para cezasını çıkarsın, onun yerine, komisyonların çalışmasını temin edecek başka bir sistem olan, yeni üyenin kısa zamanda tâyini formülünü getirsin.

Saygılar sunarım.

İLHAN ERSOY (Kütahya) — Bir sual sorabilir miyim efendim?

BAŞKAN — Tabiatıyla efendim. Buyurun sayın İlhan Ersoy.

İLHAN ERSOY (Kütahya) — Efendim, madenin daha iyi çıkarılmasını temin bâbında soruyorum. Şimdi, sayın Başkan bilirler ki komisyona iştirak eden sayın milletvekillerinin diğer sahalarda pek çok görevleri vardır. Bu görevlerin bir kısmı hakikaten cazip görevlerdir. Avrupa seyahatleri, dış ülkelere yapılan seyahatler gibi câzip seyahatlerdir.

Komisyonu devamsızlığı sâbit olan üyelerin, bu memleketlere yapılacak seyahatlere iştirak ettirilmemesinin bir müeyyide olarak İttüğü konulması, acaba hazırlanmakta olan İttüğün esprisine aykırı düşer mi? Bunu öğrenmek istiyorum.

BAŞKAN — Komisyon olarak bu suali dinlediniz.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, suali tam olarak anlayamadım, lütfen tekrarlarlar mı?..

BAŞKAN — Sayın Ersoy, lütfedin bir kere daha (her ne kadar zabta geçmişse de) tekrarlar mısınız?

İLHAN ERSOY (Kütahya) — Sayın Başkan, komisyona devamı sağlamak üzere komisyonların adetlerini de azalttık. Burada, getirilen müeyyidelerin çok kere tesirli olamayacağını düşünerek, hazırlanmakta olan İttüğün sistematiğine uyup uymayacağını da bimedim için, komisyona iştirakle görevli olup ta devamsızlığı sâbit olan üyelerin diğer görevlerinin câzip olan bir kısmından alakonuşması halinde bu durumun İttüğün esprisine uyup uymayacağını öğrenmek istiyorum. Bu durumda bulunan üyeler, cazip başka görevleri göremeyecek şekilde tecziye edilebilirler mi? Kur'adan istisna sayılabilirler mi? Bunun dışında tutulabilirler

mi? Bunun dışında bir hükmü getirmek İttüğün sistematiğine uyar mı?

BAŞKAN — Daha açık söyleyin. Komisyona devamsızlığı sâbit olan üyeler Avrupa seyahatlerine katılamazlar gibi bir hüküm ilâvesini istiyorsunuz.

İLHAN ERSOY (Kütahya) — Bu şekilde getirilecek müeyyidenin İttüğün esprisine uygun düşüp düşmeyeceğini öğrenmek istiyorum.

BAŞKAN — Evet efendim.

Sayın Buldanlı, buyurunuz.

AHMET BULDANLI (Muğla) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Çok basit bir mevzuu uzatmak suretiyle zaman kaybına sebep olmaktayız. Mevzu, komisyona üyelerin devamlılığını teminden ibarettir. Yani üyelerin komisyona devamını temine çalışıyor bu madde.. Ne getiriyor? İki sık getiriyor, üyelerin komisyona devamını temin için. Birinci sık, yoklama mevzuu var, imza mukabili. Kim geliyor, kim gitmiyor?.. Bunu kim temin ediyor? Komisyon Başkanı. Bakacak, bir üye üç toplantı gelmemişse yazacak; «sayın Muğla Milletvekili Ahmet Buldanlı komisyona üç gün mazaretsiz gelmedi...»

İşte hemen, bağlı bulunduğu grup bu üveyi değiştirecek. En çok işleyen sık budur. En çok sür'atli işleyen sık, bu sıktır.

İkinci sık, ihtiyaridir. Yani bir sene sonunda, iki sene sonunda, üyenin 1/3 müddet zarfında devam edip etmediğini tespit biraz güçtür; ama mademki bu birinci sık vardır, o takdirde bu madde yerinde tedvin edilmiştir, aynen kabulünü rica ederim.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Sayın Yaşar Bir, buyurunuz efendim.

YAŞAR BİR (Sakarya) — Değerli Başkan, değerli arkadaşlarım;

Müzakeresini yapagelmekte bulunduğumuz madde hakikaten çok mühim bir maddedir. Parlâmento faaliyetlerinin temeli, komisyonların çalışmasıdır. Komisyonlar tahkim edilmezse, daha iyi faaliyet yapacak bir statüye sokulmazsa, elbeteki Meclis faaliyetleri de, umumî heyet faaliyetleri de aksayacaktır ve aksamaktadır.

Komisyon Başkanlarının ne kadar sıkıntı çektiğini biliyorsunuz. Daima umumî heyetlerden,

salonlardan, evlerden telefonlarla komisyon üyelerini davet etmek, gibi mesailerini devam ettirmektedir. Bugüne kadar komisyonların fonksiyonları ile âlâkalı olarak, komisyonların rahat çalışması hakkında maalesef Meclis Başkanlığı-miz, Meclisteki yöneticilerimiz lâıyık ile bu mevzuat eğilmemişlerdir. Meselâ bir komisyon başkanı, başkanvekili veya sözcüğün bir dolabı dahi, oturacak ayrı bir koltuğu dahi yoktur. Bütün dosyalar ve her şey oradaki muvazzaf kâtiplerin elindedir. Koskocaman komisyon salonları var, odalar kâfi gelmiyorsa, bunlar bölünsün, daha rahat çalışacak bir zemin komisyonlar için hazırlansın.

Geliyorum Ahmet Şener arkadaşımızın dediklerine; arkadaşımızın dedikleri çok doğrudur. Mütehassis bir raportör elbette komisyonlar için lâzımdır. Komisyon başkanına, yardımcılara veya komisyona kül halinde yardım edecektir. Dosyayı daha önceden tetkik ve tanzim edecektir. Komisyon Başkanını, yardımcısını ikaz edecek ve ona ışık tutacaktır. Bu da lâzımdır.

Bu maddenin şimdiki haliyle tatmin edici olmadığı kanaatindeyim. Daha rasyonel, daha randımanlı çalışacak şekilde maddenin yeniden düzenlenmesini sayın Komisyon Bakanından rica ediyorum.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Açık oylamada oylarını kullanmayan arkadaşlarımız lütfetsin oylarını kullan-sınlar.

Sayın Mehmet Bilgin, buyurunuz efendim.

MEHMET BİLGİN (Bingöl) — Sayın Başkan, değerli Milletvekilleri, 14 ncü madde üzerinde yaptığım konuşmada bu maddenin çok yönlü olduğunu ve şümüllü olduğunu beyan etmiştim.

İşte, eğer o verdiğim önergede kontrol hakkı kabul edilmiş olsaydı, bu da onun kapsamına girerdi. Millet, milletvekilini seçtikten sonra üzerindeki kontrol hakkını kaybediyor ve bir kimse milletvekili seçildikten sonra canı nasıl isterse öyle hareket ediyor. Bunun neticesi olarak da millet 4 sene beklemek zaruretinde kalıyor. Bu 4 seneyi bekledikten sonra da sağlam belgelerle hesaplaşmak güçleşiyor. Eğer kontrol hakkı kabul edilmiş olsaydı, bu da onun kapsamına girecek ve dolayısı ile müeyyidelere lüzum kalmadan hergün gazetesini alan, seçmenin huzuruna çıkacağım düşünen Milletvekili elbetteki hiç

bir müeyyideye lüzum kalmadan Meclis çalışmalarına ve aynı şekilde de komisyonlara iştirak edecektir.

İşte onun için, önemli yönlerinden biri olarak tanı bu arz etmek isterim.

Bu vesileyle bilhassa şahsî kanaatlarımı da belirtmek isterim. O da şudur; bugün böyle müeyyidelere, böyle tedbirlere maalesef ihtiyaç vardır, hepimiz bunun canlı şahitleriyiz.

Fakat bu, şahsen bir milletvekili olarak beni üzmemekte ve viedanlen muazzep etmektedir. Ben şuna kaniim ki, milletvekili olarak seçilen her hangi bir kimse artık bunun müeyyidesini viedanında bulmalıdır, en iyi müeyyede viedanlardaki müeyyidelerdir. Sakin hiç bir arkadaşım bundan alınmasın, kendimi kast ederek söylüyorum. Ben seçildiğim zaman, eğer milletvekilliğine lâıyık değilsem, nefsim üzerine cebredererek kendimi buna hazırlamalı ve müeyyideye lüzum kalmadan buraya gelmeliyim. Müeyyideler çıkarmak istiyoruz, kanunlar tatbik etmek istiyoruz, bunları eğer kendimize tatbik edemeyeceksek başkalarına nasıl tatbik edeceğiz? Kendimize tatbik etmezsek hiç kimseye tatbik edemeyiz. O zaman tatbik edilmez ve bugünkü duruma düşeriz. İlk defa bizim kendi viedanlarımızda müeyyideleri tatbik etmemiz icap eder. Ben şahsen bilhassa bu hususu belirtmek için huzurlarınızı işgal ettim. Ne kadar tedbir alınırsa alınsın, bugünkü durum muvacehesinde yine azdır, yine bu müeyyidelerin de tam mânası ile çalışacağımı ve netice vereceğine inanıyorum. Ama bununla beraber yine de tedbirler almak ve bu müeyyideleri de tatbik etmek mecburiyetindeyiz.

Çok üzgünüm, milletvekillerini vazifeye davet etmek için tedbirler manzumesi getiriyoruz.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Açık oylamada oylarını kullanmayan arkadaşlarımız lütfen oylarını kullan-sınlar.

Sayın Özdenoğlu, buyurunuz.

SİNASI ÖZDENOĞLU (Ankara) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Gereğinden komisyon çalışmaları yasama hayatının temelidir. Bizim Parlâmentomuzda bu, gereği gibi yerine getiriliyor mu? Buna rahatlıkla «Evet» demek mümkün değildir. Bir kere, bir arkadaşım da değindi; komisyonlarda, o komisyonun görev alanına giren meseleler ve sorun-

larda, işlerde çok iyi yetişmiş teknisyenlerin bulunması lâzımdır.

Değerli arkadaşlarım, Fransa'dan bir anım olmuştur, Fransa'da Sosyal İşler Komisyonu çalışmasını izlerken gördük. Orada, o komisyonun sekreteri olan memur - ki, bir hukukçuydu - Komisyon çalışmalarına bilfiil katılıyor, müzakerele, görüşmelere bilfiil katılıyordu, senatörlerle münakaşa ediyordu, onları ikaz ediyordu; fakat oy hakkı yoktu. İlgililere sordum: «Sizde memurlar, komisyonla çalışan görevliler, parlâmenterlerin dışındakiler» katılabilirler mi? dedim. «Evet, görüşmelere katılırlar fikirlerini söylerler, onlar daha tecrübelidirler, parlâmenterler gelir - geçer; ama onlar orada tecrübeli kişilerdir, meselelerin bütün inceliklerini bilirler. Onlar aydınlatırlar; fakat oylama hakları yoktur.» dediler. Hakikaten oylamaya katılmıyorlardı. ama çok şiddetli tartışmalara girişiyorlardı. Hattâ Sendikalar Kanunu tasarısı görüşülüyordu; senatörlerle aralarında çok şiddetli münakaşalar ve eleştirmeler oldu. Sonunda da oylamaya geçildi, oylama hakları olmadığı için oylamaya katılamadılar.

Bunu şunun için arz ediyorum; komisyonlar, yetişmiş elemanlara, memurlara muhtaçtır. Bunun üzerinde önemle durmak lâzımdır. Yetişmiş arkadaşlarımızı feda etmemek lâzımdır, komisyonlarda görevli olarak.

İkincisi değerli arkadaşlarım, devam gibi önemli bir konunun yanında bir önemli mesele de şu; Komisyon tutanakları yoktur, arkadaşlarım bizde. Demin de arz ettiğim gibi Fransa Parlâmentosunda tutanak tutulur, basılır. Tıpkı Genel Kurul Zabıtları gibi komisyonların tutanakları vardır, önergeler aynen geçer, görüşmeler aynen geçer. Öyle ya, yarın kim, neyi söylemiş, komisyonda neyi söylemiş? Kim, komisyondaki kendi görüşünü cerheder şekilde görüşmüş Genel Kurulda? Bunun belli olması lâzım. Ben bir konuda komisyonda bir görüş savunuyorum, geliyorum yatırım maksadıyla veya başka bir maksatla Genel Kurulda aksi tezi savunuyorum. Böyle birşey olur mu? Bunu önlemek için elbette ki son derece önemli olan bu komisyon çalışmalarının da tutanağı olmak lâzımgelir. Tutanak olmazsa, demek ki komisyon çalışmalarına, komisyondaki müzakerelere değer vermiyoruz demektir, gelip geçecektir. Hiç ol-

mazsa bunun banda alınması şarttır. Ama arz ettiğim gibi bu, gördüğümüz kadarıyla batıda tutanaklara geçmek suretiyle bu tutanaklar yayınlamıyor değerli arkadaşlar.

Maruzatım şudur :

Devam meselesinde elbeteki müeyyidesi Parlâmenterin vidadındadır; ama bu hükümleri getirirken, devam için hükümler getirirken, Türkiye'nin gerçeklerini de gözden uzak tutmamamız lâzımgelir değerli arkadaşlarım, Türkiye'nin gerçeklerini gözden uzak tutmamak lâzımgelir. Komisyon çalışmaları eğer verimli olursa, devam sağlanırsa elbetteki Genel Kurul çalışmalarında çalışmaların sonucu ortaya çıkacak olan metin seviyeli olur, değerli olur ve pek az yanlışla buraya gelmiş olan metin burada değiştirilebilir, düzeltilebilir. Ama, gerçek odur ki, birbirimizi aldatmıyalım, bizim komisyonlarımızdaki çalışmalar bir formaliteden öteye geçmemektedir. Bu bir gerçek. Hattâ o kadar kötü metinler getiriliyor ki, Türkçe olduğuna bizim güzel dilimizle yazıldığına da inanmak mümkün değildir. Orada bir emrivâki ile geçiyor çoğu kez, buraya geliyor; burada da bildiğiniz gibi bazan gönlümüzce inceliyebiliyoruz, bazen şu veya bu sebeplerle geçiyor ve nihayet birkaç ay sonra da aynı kanunun değiştirilmesi için tekrar buraya gelmek zarureti hasıl oluyor.

Komisyonlar teşriî hayatın dimağıdır. Komisyonlarla ilgili olarak, gerek çalışmaların kalitesi bakımından, gerek devamın sağlanması yönünden gerekli bütün tedbirlerin alınmasında zaruret görüyorum.

Madde, aslında görüşlerimizi tam yansıtacak nitelikte değildir. Sayın Komisyonun madde üzerinde bir kere daha durmasında şahsen işin selâmeti bakımından, teşriî hayatın selâmeti bakımından yarar görürüm.

Bu temenni ile, bu ricayla Yüce Heyetinize saygılar sunarım.

BAŞKAN — Başka söz isteyen?... Sayın Yaşar Akal, buyurunuz efendim.

Söz mü istiyordunuz sayın Komisyon Başkanı?..

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Cevap vereceğim hususlar vardı.

BAŞKAN — Sayın Yaşar Akal da söz istedi, Takdim hakkını kullanıyor musunuz?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Hayır, en sonda konuşurum efendim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Akal.

YAŞAR AKAL (Samsun) — Sayın Başkan, sayın arkadaşlarım; komisyonların çalışmasını düzenleyen maddede bir şeyi eksik görmekteyim.

Gözümüze bakıyoruz, filân gün filân toplantı var, filân gün filân toplantı var, o gün için belli randevunuz var, genellikle de Meclisin çalıştığı saatlere denk getirilen bir komisyon toplantısı için çağırıda bulunuluyor. Belki o gün Mecliste, bulunmanız zarurî olan bir kanun teklifi veya tasarısı görüşülüyor.

Şayet Komisyon bu maddeyi geri alacaksa, benim önereceğim çok basit bir usul var. Nasıl Meclislerimiz için muayyen bir çalışma süresi ve günü tespit ediyorsak, komisyonlar için de bir muayyen gün, çalışma günü tespit etmek lâzımdır; gün olarak tespit etmek lâzımdır. Meselâ; «Haftanın Salı veya Cuma günü saat 10,00'da komisyonlar toplanır» şeklinde. Artık, bütün arkadaşlar kendisinin hangi gün, hangi toplantıya, ne zaman davet edileceğini aramaksızın, bir emrivaki şeklinde göze atılan komisyon başkanının davetiyesine muhatabolmaksızın kendisi bilir ki, ben Salı günü komisyondayım, Cuma günü komisyondayım. Kendisini ayarlaması bakımından da yararlı olur. Üç toplantıya gelmediğini kendisi kontrol etmek imkânını bulur. Bence bu koyulacak müeyyideden çok yararlıdır. Bu suretle bir dönem içinde şu kadar toplantıya gelmediğini kendisi tespit etme imkânını bulur.

Şayet Komisyon maddeye bu türlü bir vuzuh getirirse yararlı olur kanısındayım.

BAŞKAN — Komisyon adına Sayın Akçalı, buyurunuz efendim.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri;

Sayın Şinasi Özdenoğlu'nun söylediği hususlara katılmamak mümkün değil; fakat bu hususlar İktidârda daha sonra gelecek maddelerde halledilmiştir.

Meselâ, Sayın Özdenoğlu yüksek dereceli memurların komisyonlara iştirak edip fikirlerini söyleyebilme imkânından bahsetmiştir ki, bu

imkân 31 nci madde ile zaten kendilerine verilmiştir. Diğer taraftan, komisyonlarda tutanak tutulması meselesi de 34 nci maddemizde tamamen halledilmiştir. Ancak, mutlaka tutanak tutma mecburiyeti konmamıştır, komisyonun ihtiyarına bırakılmıştır.

ŞİNASİ ÖZDENOĞLU (Ankara) — Yayınlanması mümkün değil mi Sayın Başkan? Yayınlanmak suretiyle daha faydalı olur.

CEVDET AKÇALI (Devamla) — Şimdi, komisyon toplantıları prensip itibarıyla gizli olduğu için onun yayınlanması komisyona benimsenmemiştir, komisyon toplantıları prensip itibarıyla gizlidir; ancak bir karardan sonra aleliyeti mümkündür. Komisyon isterse tam tutanak tutar ve isterse yayımlar; fakat prensip itibarıyla komisyon toplantılarının gizli olması esası Komisyonumuzca kabul edilmiş ve maddeler ona göre tanzim edilmiştir.

Sayın Yaşar Akal'ın söylediği şekilde komisyonlar için önceden bir çalışma günü tespiti mümkün ve pratik değildir. Komisyonların gündeminde herhangi bir mevcut değilse komisyonları beyhude aynı günlerde toplantıya çağırması oluruz. Bu toplantı günü, saati, zamanı komisyonlara gelen işlerin icabına göre komisyon kararıyla veya başkanlığın tensibi ile tanzim edilecektir. Yani, önceden gün tayini pek pratik gelmediği için Komisyonumuzca kabul edilmemiştir.

Sayın İlhan Ersoy'un sorulmuş sorularını cevaplandırmak isterim. Sayın Ersoy dediler ki; «Vazife ile Avrupa'ya giden parlamenterler komisyondaki vazifelerini ihmal ederlerse durum ne olacaktır?»

Vazife ile Avrupa'ya giden parlamenterler...

BAŞKAN — Sayın Akçalı, o şekilde söylemedi Sayın Ersoy. «Komisyona devam etmeyen, devamsızlığı sabit görülen komisyon üyelerine Avrupa seyahatlerinden mahrumiyet cezası verilemez mi?» dedi.

CEVDET AKÇALI (Devamla) — Avrupa seyahati, Büyük Millet Meclisinin yapacağı seçimle ve kararla olur. Büyük Millet Meclisi seçim yaparken ve karar verirken bu hususu kendisi değerlendirir. Böyle bir kayıt koymak, Büyük Millet Meclisinin seçim hakkını tahdit etmek mânasına gelir. O sebeple biz bu isteğe katılmıyoruz. Komisyon olarak.

Sayın Başkan, başka sorular yok. Sorulan suallere...

YAŞAR BİR (Sakarya) — Sayın Başkan, benim bir temennim olmuştu.

CEVDET AKÇALI (Devamla) — Temennimizi tekrarlıyorsanız cevaplandırmaya çalışırım.

YAŞAR BİR (Sakarya) — Bu maddenin geri alınarak daha...

BAŞKAN — Bu maddenin geri alınarak daha kâmil şekilde, daha müttekâmil bir surette düzenlenmesini temenni etmişti.

CEVDET AKÇALI (Devamla) — Sayın Başkan, daha evvel arz etmiştim, komisyona devam etmeyenlere daha ağır müeyyidelerin tatbiki bütün arkadaşlarımızın arzusu olduğu halde, başka bir müeyyide tatbikine kanunen ve maddeten imkân yoktur. Biz, komisyona devam etmeyen üyelere tatbik edilebilecek müeyyidelerin en ağırını verdik. Bu tüzük kabul edildiği takdirde komisyon üyelerine diğer milletvekillerinden çok daha fazla yük yüklemiş olacağız, çok daha fazla müeyyide tatbik etmiş olacağız. Bu sebeple, bu müeyyideyi ağırlaştırmak veya maddeyi değiştirip başka şekilde tanzim etmek Komisyonumuzca münasip görülmemektedir. Onun için, geri alma teklifine katılmıyoruz.

Aynen kabulünü Yüce Meclisten diliyoruz.

BAŞKAN — Başka konuşmacı olmadığına göre verilmiş bulunan bir değişiklik önergesi var, onu takdim ediyorum.

Sayın Başkanlığa

İçtüzüğün 29 neu maddesindeki ikinci fıkranın aşağıdaki şekilde değiştirilmesini teklif ederim.

Saygılarımla.

Nevşehir

Hüsamettin Başer

«... geri çeker...» şeklinde.

BAŞKAN — «... geri çekebilir.» hükmünün, bir emredici hüküm şeklinde, «geri çeker.» şeklinde değiştirilmesini talebediyor Sayın Hüsamettin Başer.

Komisyon olarak katılıyor musunuz?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, biraz evvel arz ettim; Anayasamızın sarih hükmüne göre böyle bir hüküm koymamız mümkün değildir.

BAŞKAN — Anayasanın sarih hükmüne göre...

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Anayasamız, komisyonların, partilerin göstereceği adaylardan teşekkül edeceği hükmünü koymuştur. Böyle bir şey koyduğumuz takdirde...

BAŞKAN — Yalnız, Sayın Akçalı, ben bunu oya sunarım, Heyeti Umumiye bilir; Anayasa öyle demiş ama, bir müeyyide olarak da özürsüz, mâzeretsiz komisyona katılmadığı tespit edilen bir üyeyi de isterse çekebilir, bir hakkıhiyar veriyorsunuz; isterse çeker...

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Parti çeker; hakkıhiyarı var. Fakat biz, parti mutlâka çeker diye bir hüküm koyduğumuz takdirde, partinin kendi adayını seçme hakkına müdahale etmiş oluruz. Komisyonumuz bu kanaattedir. Bu bakımdan, Anayasanın koyduğu hükme aykırıdır, demektediriz.

BAŞKAN — Önergeyi Yüce Meclisin oyuna sunacağım.

Değişiklik önergesini kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

29 neu maddeyi teklif metninde yazılı şekliyle Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Aynen kabul edilmiştir.

Komisyonlarda söz alma :

Madde 30. — Komisyonlarda istem sırasına göre söz verilir;

Komisyon başkanı ve komisyondaki Hükümet temsilcisi, söz sırasına bağlı değildir. Komisyonca çağrılmış uzmanlara, komisyon başkanı, gerekli gördüğü zaman söz verebilir.

BAŞKAN — 30 neu madde üzerinde söz isteyen sayın milletvekili?.. Buyurun Sayın Eroğan.

NURİ EROĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, maddenin ikinci fıkrasında, «Komisyon başkanı ve komisyondaki Hükümet temsilcisi, söz sırasına bağlı değildir.» denilmektedir.

Komisyondaki çalışmayı komisyon başkanı yürütür. Bu arada, düşününüz ki, filân yahut falan daireden şu derecede bir memur gelmiştir. Parlâmentoyu temsil eden komisyonda,

«Ben konuşacağım» diye söz isteyecek ve sıraya tabi olmayacak...

Ben, buradaki Komisyon başkanından sonra gelen «ve komisyondaki Hükümet temsilcisi» ibaresinin çıkarılmasını ve maddenin, «Komisyon başkanı söz sırasına bağlı değildir» şeklinde olmasını teklif ediyorum. Saygılar sunuyorum ve önergemi Başkanlığa takdim ediyorum.

BAŞKAN — Komisyon?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkanım, önergenin tetkik için komisyona iadesini ve bu maddenin müzakeresinin tehirini teklif ediyorum.

BAŞKAN — Maddenin tehirini teklif ediyorsunuz.

Önergeyi komisyona gönderiyorum. Havalesi mecburi.

Maddenin tehir teklifini Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Bu madde'daha sonra görüşmeye tabi tutulacaktır.

Komisyonlarda Hükümetin temsili ve uzman çağırılması :

Madde 31. — Komisyon toplantılarına Başbakan veya bir bakan katılabilir. Başbakan veya bakan, gerekli görürse, kendi yerine, yüksek dereceli bir kamu görevlisine yazılı temsil yetkisi verebilir.

Komisyonlar fikirlerini almak üzere, uzmanlar çağırma yetkisine sahiptirler.

BAŞKAN — 31 nci madde üzerinde söz isteyen sayın milletvekili?.. Yok.

Maddeyi Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... 31 nci madde aynen kabul edilmiştir.

Komisyon toplantılarına girebilecek olanlar :

Madde 32. — Komisyon toplantıları Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine, Bakanlar Kurulu üyelerine, Hükümet temsilcilerine ve Millet Meclisi görevlilerine açıktır.

Komisyonlarda, Millet Meclisi üyeleri, teklifte imzası bulunan senatörler ve Bakanlar Kurulu üyeleri söz alabilirler. Ancak, komisyon üyeleri dışında kimse değişiklik önergeleri veremez ve oy kullanamaz.

Her milletvekili üyesi olmadığı bir komisyonun belgelerini görüp okuyabilir.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen sayın milletvekili?.. Buyurun Sayın Eroğan.

NURİ EROĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın üyeler;

Birinci fıkranın sonunda bir cümle var. Fıkra şu : «Komisyon toplantıları Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine, Bakanlar Kurulu üyelerine, Hükümet temsilcilerine ve Millet Meclisi görevlilerine açıktır.»

Buradaki, «ve Millet Meclisi görevlilerine açıktır» ibaresi beni biraz ürküttü. Kimdir bu görevliler?.. Memur yahut müstahdem. Komisyon Başkanı bunu komisyona almadı farz edelim. Tüzüğün 32 nci maddesine göre, ben girmeye yetkiliyim der. Diyebilir mi, diyemez mi?.. Orası ayrı, ama derse girme hakkını veriyorsunuz. Girmesi için sebep yok. Meclise niyabeten vazife gören bir komisyonda bir görevlinin bulunmasının ne hakkı ve ne de imkânı olması lâzımgelir.

Binaenaleyh, maddedeki «ve Millet Meclisi görevlilerine» ibaresinin metinden çıkarılmasını arz ediyorum.

Saygılar sunuyorum, önergemi de takdim ediyorum.

BAŞKAN — Komisyon adına sayın Akçal.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, Sayın Eroğan'ın sözleri haklı.

Yalnız burada bir yanlışlık olmuş, onu Komisyon olarak tashih ediyoruz. «Komisyon görevlilerine açıktır» şeklinde olacak. Maddenin o şekilde düzeltilerek oylanmasını teklif ediyorum.

BAŞKAN — Komisyon görevlilerine açıktır ibaresi bir nevi haşiv olmuyor mu?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Komisyondaki Millet Meclisi görevlilerine açıktır. O mânada. Komisyon görevlilerinden maksat, komisyonda milletvekili dışındaki memurlar.

BAŞKAN — Anlıyorum. Raportör gibi bir takım komisyonun öz memurları.

Şimdi demek ki, siz, metinde tam hatası var diyorsunuz.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Evet.

BAŞKAN — Bir defa o tabi hatasını düzelteyim.

Sizin beyanımız muvacehesinde, «Hükümet temsilcilerine ve komisyon görevlilerine..»

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Millet Meclisi komisyon görevlilerine açıktır.

BAŞKAN — «Hükümet temsilcilerine ve Millet Meclisi Komisyon görevlilerine açıktır» şeklinde düzeltilsin diyorsunuz, bir.

Komisyon, tabı hatası olduğunu ifadeyle bu şekilde düzeltilmesini istiyor.

Madde muhtevası üzerinde ayrıca beyanda bulunacak var mı?.. Yok. Olmadığına göre, muhterem arkadaşlarım, evvelâ bu tabı hatasının düzeltilmesini oyunuz sunacağım.

Komisyon Başkanının beyanı muvacehesinde 32 nei maddenin son cümlesi, «ve» den sonra...

HÜSAMETTİN BAŞER (Nevşehir) — İlgili memur desek daha iyi olmaz mı?..

ŞİNASİ ÖZDENOĞLU (Ankara) — İlgili memur diye düzeltilmesinde bir mahzur yok...

BAŞKAN — Sayın Komisyon, bir şey söyleyinde benim işimi kolaylaştırın. Bu maddeyi oya sunacağım, ne şekilde oya sunmam gerekirse öylesine beyanda bulunayım ki, öyle oylayayım.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkanım, Sayın Nuri Eroğan'ın önergesine katılabiliriz, aynı mâna çıkar. O önergenin oylanmasını teklif ediyoruz.

BAŞKAN — 32 nei madde üzerinde verilmiş bulunan değişiklik önergesini takdim ediyorum.

Sayın Başkanlığa

32 nei maddedeki, «ve Millet Meclisi görevlilerine» ibaresinin metinden çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Istanbul
Nuri Eroğan

BAŞKAN — Komisyon olarak buna katılıyorsunuz...

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Katılıyoruz.

BAŞKAN — Değişiklik önergesini Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

32 nei maddeyi vuku bulan bu değişiklikle, yani ifade etmek gerekirse: «Komisyon toplantıları Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine, Bakanlar Kurulu üyelerine, Hükümet

temsilcilerine açıktır.» ve diğer paragraf aynen devam ediyor.

Değişmiş bu şekliyle 32 nei maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Bu şekliyle kabul edilmiştir.

Komisyonlarda kapalı oturum.

Madde 33. — Bir komisyonda kapalı oturum yapılmasını ilgili bakan, yahut komisyon üyelerinin üçte biri isteyebilir.

Kapalı oturumda komisyon üyelerinden ve bakanlardan başkası bulunamaz.

Kapalı oturum yapılması, görüşmelerin sır olarak saklanması söz vermek demektir.

BAŞKAN — 33 neü madde üzerinde söz isteyen sayın milletvekili?.. Buyurun Sayın Akal.

YAŞAR AKAL (Samsun) — 32 nei madde, «Her milletvekili üyesi olmadığı bir komisyonun belgelerini görüp okuyabilir.» diyor. 33 neü maddede ise, milletvekillerine kapalı tutuyor.

BAŞKAN — Kapalı oturum, diyor; gizli oturum.

YAŞAR AKAL (Samsun) — Nasıl oluyor bu hal?..

BAŞKAN — Karar verirse gizli oturum yapabilir diyor. Komisyon karar verecek. Sorunuzu komisyondan sorunuz beyan etsin; ben cevap verecek durumda değilim.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Aydın) — Sayın Başkan, bu 32 nei madde ile 33 neü maddedeki haller birbirinden tamamen farklıdır. 33 neü madde komisyonun kapalı oturum yapmaya karar vermesi haline münhasırdır. Bu halde sadece komisyon üyeleri kapalı oturuma iştirak edebilirler, diğer milletvekillerinin iştirak hakları yoktur. Fakat 32 nei maddedeki hükme göre bütün milletvekilleri istedikleri zaman kapalı olmayan bütün komisyon toplantılarına katılabilirler ve vesikaları görebilirler.

BAŞKAN — Şimdiye kadar vukubulan tatbikat ve halen mer'i bulunan İftüzüğümüz muvacehesinde mesele böyle düzenlenmiştir.

33 neü madde üzerinde başka söz isteyen.. Yok.

YAŞAR BİR (Sakarya) — Sayın Başkan, bir hususun açıklanmasını istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Yaşar Bir, buyurun.

YAŞAR BİR (Sakarya) — Sayın Başkan, maddedeki hüküm Bakana inhisar ediyor. Aca-

ba bu hususu komisyonun takdirine bırakmak mümkün değil mi? Bakan yoksa müsteşar bakanın yerine komisyonda bulunamaz mı? Bir tek bakana münhasır kalmasını ben şahsen biraz sakıncalı buluyorum.

BAŞKAN — Sayın Komisyon, lütfen cevap verir misiniz?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, teklifte «Bakan veya Bakanlığın temsilcisi» kaydı vardı; Komisyonumuz bilhassa sarahaten münakaşa ederek maddeyi bu şekilde değiştirdi. Kapalı oturumu icabettirecek kadar mühim bir toplantıda ancak Bakanın bulunması görüşüne iştirak etti.

BAŞKAN — Evet, başka söz isteyen... Yok.

33 ncü maddeyi teklif metninde yazılı şekliyle Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Aynen kabul edilmiştir.

Komisyon tutanakları.

Madde 34. — Komisyon kâtilbi görüşmelerin tutanak özetini düzenler ve komisyon başkanı ile birlikte imzalar. Bu tutanak özetine oturumda hazır bulunan komisyon üyeleri, varsa yazılı itirazlarını ekleyebilirler.

[Komisyon kâtilbinin bulunmadığı hallerde, hazır bulunan en genç komisyon üyesi, geçici olarak kâtiplik görevini yerine getirir.

Komisyon karar verirse, tam tutanak tutulur.

BAŞKAN — 34 ncü madde üzerinde söz isteyen sayın milletvekilleri...

Sayın Özdenoğlu, buyurunuz.

ŞİNASİ ÖZDENOĞLU (Ankara) — Sayın Başkan, daha önceki madde üzerinde de mâruzatta bulunurken arz etmiştim; komisyon görüşmeleri bizde yayınlanmıyor, hattâ tutanağa da geçirilmiyor. Şimdi 34 ncü maddenin son bendiyle bir istisna tanınıyor ve deniyor ki; «Komisyon görüşmeleri tam tutanak olarak tutulur.»

Ne zaman? «Komisyon karar verirse».

Şimdi değerli arkadaşlarım, takdir buyrulur ki, uygulamada buna hiç riayet edilmiyor ve bu, bir anlamda komisyon görüşmelerinin ciddiye alınmaması demektir.

Takdir buyurun, bir açık hava mitinginde, bir kapalı yer toplantısında söylenenler dahi

Hükümet komiseri tarafından banda alınıyor. Şimdi, kanunun temeli olan, son derece önemli olan komisyon çalışmalarını banda dâhi almıyorsunuz. Dünyanın hiçbir tarafında böyle bir şey yok. Demin de arz ettim, bâzı yabancı ülkelerde bu tutanaklar yayınlanıyor arkadaşlarım.

Şimdi bunlar, takdir buyurursunuz ki, tarihe kalacak olan belgelerdir arkadaşlarım. Komisyonlarda öyle görüşmeler oluyor ki, Genel Kurulda yapılan görüşmelerden çok daha istifadeli, çok daha işin esasına taallük eden görüşmelerdir bunlar; işin temelidir. Benim de arz ettiğim gibi, teşriî çalışmanın esasıdır, temelidir ve beynidir komisyon çalışmaları. Orada öyle şeyler söylenebilir ki, burada söylenemeyebilir. Burada tasarı üzerinde görüşecek sayın milletvekilleri, komisyondaki çalışmalarını incelemek suretiyle burada fikirlerini ortaya koyacaklardır. Öyle ise, bunların, gerek milletvekillerinin istifadesine arz edilmesi bakımından, gerekse tarihe belge olarak intikâl etmesi bakımından, büyük değeri vardır arkadaşlarım.

Lütfedin, belki masraftır, belki külfettir, aslında bu komisyon tutanaklarının yayınlanması çok faydalıdır; yapılması lâzım ama, imkânlar içerisinde en mümkününü teklif ediyorum; lütfederseniz arkadaşlarım, komisyon görüşmelerinin hiç olmazsa hepsi tutanağa geçsin. Tutanağa geçsin ki, orada fikir serdedecek olan, konuşacak olan mebusu bir sorumluluk duygusuyla karşı karşıya getirsin. Ben oraya çıkıp başka şey söyleyeceğim, ineceğim burada başka şey söyleyeceğim; bunu nasıl ispat edeceksiniz?

Fikir haysiyeti bakımından, parlâmenter çalışmanın ciddiyeti bakımından bu görüşmelerin, tıpkı Bütçe ve Plân Karma Komisyonu görüşmelerinin tutanağa geçirilmesi gibi ihtisas komisyonu çalışmalarının tutanağa geçirilmesinde çok büyük yarar vardır arkadaşlarım.

Lütfediniz, önergeme iltifat buyurulursa bu mesele de halledilmiş olur. Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Bu madde üzerinde söz isteyen başka sayın milletvekili.

Buyurun Sayın Sönmez..

MEHMET ŞEMSETTİN SÖNMEZ (Eskişehir) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri,

Benden evvel konuşan sayın konuşmacı arkadaşımın buyurduğu husus, elbetteki en ideal husus olabilir. Yalnız, o zaman komisyonda konuşulan bütün konunun tüm olarak zabıtlara geçebilmesi için komisyona ayrıca bir kadro verilmesi icabeder. Yani bir stenograf ve teyp verilmesi icabeder ki, yanlışlığa mahal verilmesin. Bu şartlarla şayet Yüce Heyetiniz kabul buyurduğu takdirde komisyon çalışma imkânına sahibolur. Ama böyle bir kadro verilmeyeceği takdirde bu zabıtların tutulması tatbikatta büyük hata ve güçlük doğuracaktır; bu bakımdan da komisyon üyelerine müşkîlât çıkacaktır ve bıkkınlık getirebilecektir. Ya madde olduğu gibi kabul edilmeli veya hut bu ihtisas komisyonlarına ek kadro vermek suretiyle yeni, bir stenograf veya bir teyp her ikisi bir arada verilmek suretiyle kabul edilmelidir. Bu ancak bu şekilde mümkün olabilir.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Başka söz isteyen sayın milletvekili... Yok.

Buyurun sayın Komisyon Başkanı.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, sayın Özdenoğlu'nun teklif ettiği husus, bütün arzumuza rağmen, Meclisin bugünkü teknik imkânlarına göre İhtüzüğe mecburiyet halinde getirilecek durumda değildir. Komisyonumuz tam tutanağın tutulmasının lüzumuna kaani olmakla beraber bunu mecburiyet haline getirmemiş sadece komisyonun takdirine bırakmıştır. Tatbikatta da çok mühim toplanılarda, meselâ Anayasa değişikliklerinde, Toprak Reformu Öntedbirler Kanununda, Toprak Reformu Kanununun görüşülmesinde tam tutanak tutulmuştur. Bu, komisyonumuzun da arzusu olmakla beraber, bunun İhtüzükte bir âmir hüküm haline getirilmesinin sakıncalarına kaaniyiz. Sadece komisyonun takdirine bırakılması kanaatindeyiz.

Diğer taraftan, Sayın Özdenoğlu'nun işaret ettiği bir nokta daha var, ona da arzı cevabta bulunayım. Komisyonunda başka beyanda bulunup Mecliste başka beyanda bulunmaya mâni olacak hükümler ileride «Komisyon rapor-

ları» maddesinde vardır. Komisyondaki beyanı dışında Mecliste hiç kimse, komisyon raporuna sarahaten hangi hususta muhalif olduğunu bildirmediği takdirde, beyanda bulunamayacaktır.

BAŞKAN — Başka söz isteyen... Yok, Sayın Özdenoğlu tarafından verilmiş bulunan değişiklik önergesini okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Tasarının 34 ncü maddesinin son bendinin aşağıdaki biçimde değiştirilmesini öneririm.

«Komisyon görüşmelerinin tamamı tutanağa geçirilir.»

Ankara

Şinasi Özdenoğlu

BAŞKAN — Komisyon...

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Arz ettiğim sebeplerle katılamıyoruz.

BAŞKAN — Değişiklik önergesini Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Değişiklik önergesi kabul edilmemiştir.

Başka değişiklik önergesi olmadığına göre, 34 ncü maddeyi, teklif metninde yazılı şekliyle, Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Aynen kabul edilmiştir.

Görüş alma, görüş bildirme.

Madde 35. — Bir komisyon kendisine havale edilen tasarı veya teklifi, başka bir komisyonun ihtisası dahilinde görürse, gerekçeli olarak tasarı veya teklifin o komisyona havale edilmesini isteyebilir.

Bir komisyon, kendisine havale edilen tasarı veya teklif yahut herhangi bir mesele için, bir başka komisyonun düşüncesini öğrenmeyi gerekli görürse, tasarı veya teklifin o komisyonda görüşüldükten sonra iadesini isteyebilir.

Bir komisyon, başka bir komisyona havale edilmiş bir tasarı veya teklif yahut herhangi bir mesele için düşüncesini belirtmekte yarar görürse, o tasarı veya teklifin kendisine havale edilmesini isteyebilir.

Böyle hallerde, ilgili her iki komisyon aynı görüşte iseler, Meclis Başkanı gereğini yerine getirir ve Genel Kurula bilgi verir.

İki komisyon arasında uyumsuzluk çıkarsa, mesele Meclis Başkanı tarafından Genel Kurula sunulur ve görüşme yoluyla halledilir.

BAŞKAN — 35 nci maddeyi okutmuş bulunuyorum. Madde üzerinde söz isteyen sayın milletvekili?.. Yok.

Maddeyi teklif metninde yazılı şekliyle oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 35 nci madde aynen kabul edilmiştir.

Komisyonların yetkisi, toplantı yeri ve zamanı..

Madde 36. — Komisyonlar, kendilerine havale edilen kanun tasarı veya tekliflerini aynen veya değiştirerek kabul veya reddedebilirler; birbirleriyle ilgili gördüklerini birleştirerek görüşebilirler ve Türkiye Büyük Millet Meclisi binasında, Millet Meclisi Başkanlığınca kendilerine ayrılan salonlarda toplanırlar.

Ancak, komisyonlar, 90 nci maddedeki özel durum dışında kanun teklif edemezler, kendilerine havale edilenler dışında kalan işlerle uğraşamazlar, Başkanlık Divanının kararı olmaksızın Genel Kurulun toplantı saatlerinde görüşme yapamazlar ve kanun tasarı ve tekliflerini bölerek ayrı ayrı metinler halinde Genel Kurula sunamazlar.

36 nci maddeye ilâve edilmiştir.

BAŞKAN — 36 nci maddeyi okutmuş bulunuyorum. Üzerinde söz isteyen sayın milletvekili?..

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, bu maddenin müzakeresinin tehirini ve üzerinde verilmiş değişiklik önergesi varsa onların da komisyona verilmesini istiyoruz.

BAŞKAN — Komisyon, bu maddenin daha mütekâmil şekilde müzakeresini temin için tehirini teklif ediyor. Tehir teklifini Yüce Meclisin cyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bekleme süresi :

Madde 37. — Komisyonlara havale edilen işlerin görüşülmesine, havale tarihinden itibaren kırksekiz saat sonra başlanabilir. Komisyona havale edilen evrak, Komisyon Başkanlığınca re'sen veya komisyon üyelerinden beşi tarafından yazıyla istenirse, bastırılarak komisyon üyelerine dağıtılır. Bu takdirde, söz

konusu süre, dağıtım tarihinden itibaren başlar.

Danışma Kurulunun tavsiyesi veya bir kanun veya teklifin tümünün veya belli hükümlerinin komisyona geri alınması veya geriletilmesi hallerinde, yukarıdaki fıkrada yazılı süre kaydına uyulmayabilir.

BAŞKAN — 37 nci maddeyi okutmuş bulunuyorum. Üzerinde söz isteyen sayın milletvekili?..

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, bu maddenin müzakeresinin tehirini talebediyorum, varsa değişiklik önergelerinin de Komisyona verilmesini istiyorum.

BAŞKAN — Şu ana kadar verilmiş bulunan bir değişiklik önergesi yok.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Adana) — Müzakeresinin tehirini talebediyoruz.

BAŞKAN — Bu maddenin müzakeresinin, diğer maddelerle irtibatı olması yönünden daha ileriye bırakılmasını teklif ediyorsunuz.

Bu tehir teklifini Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İnceleme süresi :

Madde 38. — Tasarı veya teklifler komisyona havale gününden nihayet 45 gün içinde komisyona neticelendirilip Genel Kurula gönderilmek lâzımdır.

Aksi takdirde adı geçen tasarı veya teklifin doğrudan doğruya gündeme alınmasını Hükümet veya teklif sahipleri istemek hakkını haizdirler.

Bir komisyon tarafından diğerine havale edilmiş olan bir mesele on gün içinde sonuçlandırılmak ve kabil olmazsa gerekçesi bildirilmek gerekir.

BAŞKAN — 38 nci maddeyi okutmuş bulunuyorum.

Madde üzerinde Sayın Nuri Eroğan, buyurunuz.

NURİ EROĞAN (İstanbul) — Tasarı yahut teklif 45 gün içinde komisyona neticelendirilecek, şayet 45 gün içinde neticelendirilmezse Hükümet veya teklif sahibi Genel Kurula getirilmesini isteyecek. Genel Kurul bunu - evvelki İctüzükte de olduğu gibi - bâzan kabul

ediyor, bazen etmiyor. Kabul etmediği takdirde tekrar komisyona gidiyor, teklif sahibi bu işin peşine düşmekten vazgeçiyor. Bazen ehemmiyetli mevzular da olabilir, onun için ben şöyle bir teklif yapmaktayım; ikinci fıkradan sonra aşağıdaki hükmü getiriyorum:

«Hükümet veya teklif sahibinin gündeme alınması istemi Genel Kurulca karara bağlanabilir. Bu istem Genel Kurulca bir defa reddolunabilir. Bu retten sonra komisyon yeni bir 45 gün içinde neticelendiremezse o tasarı yahut teklif bu müddetin hitamında otomatikman gündeme girer.»

Bu suretle hem komisyondaki işlerin uzaması önlenir, hem de teşrii görevimizi daha titanaile yaparız ve işler de daha memleket yararına olur.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN — Sayın Yaşar Akal, buyurunuz.

YAŞAR AKAL (Samsun) — Komisyonlarda bekleyen tasarı ve genellikle teklifler için bugüne kadar uygulanan formül şu idi: Teklifi veren milletvekili kanun teklifinin gündeme gelmesinde kendisi bakımından daha çok yarar görüyorsa, «45 gün içinde komisyonda görüşülmedi, Genel Kurulun gündemine alınsın» diyordu ve kürsüde kendi meramını ve teklifinin mahiyetini anlatmak imkânını buluyordu, ama aslında teklifin kanun haline gelmesinden çok, teklifin bir karanlık kuyuya atılması gibi bir sonuçla karşılaşılıyordu. Çünkü, ne zaman gündeme girecek, hangi kanun teklifi daha evvel öncelik alacak, hangisi ivedilikle görüşülecek belli olmadığı için verilen kanun teklifi komisyonda beklemiyordu da, Genel Kurul gündemine alınması teklifi bir şans eseri veya değerli milletvekillerinin kabulüne mazhar olursa Meclisin gündemine giriyor ve o yasama döneminde dahi çıkarılma şansından mahrum oluyor, gündemde kalıyordu. Böylece teklif, bırakın Millet Meclisi gündeminde görüşülmeyi, komisyonda görüşülme şansından da mahrum oluyordu. Ben bunun değişmesini uygun görüyorum.

«Bir komisyonun kendisine havale edilen işi mutlaka görüşerek bir karara bağlaması zorunludur.» diyorum ve bunun için de şayet ilk 45 günde görüşülmezse, milletvekili Genel

Kurulda gündeme alınmasını değil, son defa olarak o komisyonda görüşülmesini talebedebilmelidir. 45 gün geçmiş, görüşülemedi. Öyleyse demelidir ki, son müddet olarak ikinci 45 gün içinde benim teklifim müspet veya menfi görüşülmelidir ve Millet Meclisinin ilgili komisyonunda o teklif en çok 90 gün içinde görüşülüp müspet veya menfi bir karara bağlanmalıdır.

Bu suretle milletvekillerinin kanun teklif etme arzuları ve çalışma hevesleri artacaktır. Daha ciddi, daha olumlu bir sonuca ulaşacağız. Bunu temin edeceğini zannettiğim bir öneriyi de Sayın Başkanlığa takdim ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Yaşar Bir, buyurunuz.

YAŞAR BİR (Sakarya) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Komisyonlara gelen kanun teklif veya tasarılarının 45 günde neticelendirilmesi mevzuu hakikaten münakaşaya değer bir husustur.

Şimdi, biraz evvel münakaşasını yaptığımız komisyon faaliyetleriyle alakalı müzakerede de temas ettiğimiz bazı hususlar oldu. Komisyonların iyi çalışmadığı, bunların iyi çalışması için müeyyideler getirilmesi hususunda da konuşmuştum, biraz önce.

Şimdi, düşününüz, bir komisyonda partilerin oranları dolayısıyla bazen değişiklikler oluyor. Partilerden istifalar oluyor, yeni partiler kuruluyor; nitekim Toprak ve Tarım Reformu kanun tasarısını inceleyen Komisyonda oldu ve faaliyetlerimizi bir hafta tatil ettik geçenlerde. Böyle hallerde komisyon çalışmayacak ve Başkanlıktan gelecek olan, komisyonlardaki oranlarla alakalı yazıyı bir müddet bekleyecektir. Sık sık ekseriyet bulunmuyor ve saire gibi bazı mazeretler oluyor. Bir de kanunların büyüklüğü küçüklüğüyle de alakalı. Meselâ şimdi bizim müzakere etmekte bulunduğumuz Toprak ve Tarım Reformu kanun tasarısı büyük bir kanundur. Komisyonumuz bu tasarıyı bir aksaklık olmazsa tahmin ediyoruz iki ayda belki bitirecektir. Buna benzer büyük bir kanun gelirse veya oranlarda değişiklik olursa yönünden de meseleyi mütalâa etmek ve bu maddeyi yemiden tedvin etmek gerekir kanaatindeyim.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Şinasi Özdenoğlu, buyurunuz efendim.

ŞİNASI ÖZDENOĞLU (Ankara) — Muhterem milletvekilleri, maddenin, bu şekliyle komisyon çalışmalarını ve milletvekilinin kanun teklif etme yetkisini kısıtladığını kabul etmemek mümkün değil.

Ne oluyor: Arkadaşlarım da ifade ettiler; 45 gün içinde komisyonda görüşülecek. Görüşülemezse milletvekili buraya getirecek, Yüce Heyetiniz gündeme alınmasına karar verebilecek. Fevkalâde önemli konularda görüyoruz ki bu karar verilmiyor, teklif komisyona iade ediliyor. Bu, - hep biliyoruz, hepimizin kaderi - o teklifin kadük olması demektir. Orada yatıyor, dört senelik dönem geçiyor, milletvekili ya seçiliyor ya seçilmiyor, böylece gerçekten memleketi son derece faydalı olabilecek bir teklif kanunlaşmadan kalıyor. Öyleyse, Sayın Eroğan ve Sayın Akal'ın buradan beyan ettikleri gibi bir teminat hükmü lâzım, Bu teminat, Sayın Eroğan'ın buyurduğu teminat olabilir. Yani, «Artık komisyona gitmeden kesinlikle buraya geldiği zaman Yüce Kurulunuz doğrudan doğruya gündeme alabilir melidir» buyurdular eğer yanlış anlamadıysam.

Değerli arkadaşlarım, o zaman Anayasanın ilkesine karşı bir proses kabul etmiş olacağız. Komisyonda görüşülmek şartını aramaksızın Genel Kurul' onu gündeme alıyor; aslında bu da Anayasanın ilkesine aykırıdır. Ne yapıp yapıp komisyonda görüşülmesini temin edecek hüküm getirmek, teminat getirmek kanaatimce daha doğru olur. Yani, komisyon çığnenerek Genel Kurula getirilemez hükmü, esprisi zaten Anayasada mevcut. Öyleyse, komisyonun belli sürede görüşüp karara bağlamasını şart kılan hüküm koymaktan başkası zannediyorum ki Anayasanın esprisine aykırı düşüyor. Bu istikâmette maddeye yeni bir biçim vermesi teklifiyle sayın komisyonun bu maddeyi geri almasında isabet görürüm.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Sayın Ferda Güley, buyurunuz efendim.

FERDA GÜLEY (Ordu) — Sayın Başkan, saygı değer arkadaşlarım;

Teklifin 38 nci maddesiyle getirilen husus, bugünkü İktüzüğümüzün 36 ncı maddesinde tanzim edilmiş olan husustur. İktüzüğümüzün 36 ncı maddesi birinci fıkrasıyla, yeni tüzük teklifi birinci fıkrasını aşağı yukarı aynı şekilde tesis ederek «Encümenlere muhavel bir lâyiha veya teklif, havalesi gününden nihayet birbuçuk ay içinde Heyeti Umumiye'ye gönderilmek lâzımgelir.» diyor. Teklifin 38 ncı maddesi «... 45 gün içinde komisyonca neticelendirilip Genel Kurula gönderilmek lâzımdır.» diyor. Yani aradaki fark «Nihayet» kelimesinden ibaret, en fazla mânası. Burada bu en fazla anlamı çıkarılarak, komisyon çalışmalarına rahat rahat yetecek 45 günlük bir süre getirilmiştir; bu önemsenmeyebilir.

Şimdi, İktüzüğümüzün 36 ncı madde ikinci fıkrası «Eğer encümen bu müddette müzakereyi neticelendiremezse esbabı mücibesini Heyeti Umumiye'ye bildirir.» demektedir. Teklifin 38 ncı maddesinde sonuncu fıkraya alınan hüküm, eski metinde ikinci fıkrada ve hakikatte yerli yerinde kullanılmıştır. Komisyon kendisine havale edilen işi nihayet birbuçuk ay içinde neticelendirmekle görevlidir. Çok mücbir sebeplerle bu tüzük emrini yerine getirememek durumunda kalabilir. Bu takdirde, eğer komisyon gelir, hangi sebeplerle birbuçuk ay içinde bu görevi yerine getiremediğini gerekçesiyle Yüce Genel Kurula arz eder, izah eder ve kabul ettirirse mesele keenne kapanmış olur; bir 45 gün daha alır, bir 15 gün daha alır, mümkündür. Yani esas, birbuçuk ay içinde komisyonun o görevi yapmasıdır. Yapamayabilir; bu takdirde gelir Genel Kurula gerekçesiyle arz eder yine mesele kapanır. Bunu yapmaz, 45 gün geçtiği halde gerekçesiyle neden yapmadığını anlatmaz ya da anlatır; makûl bir gerekçe söyleyemezse işte o vakit Genel Kurul üyelerinin herhangi birisine bir hak doğar; o komisyon üyelerinden biri de olabilir. Filân komisyonda görülen ve 45 gün içinde neticelendirilmediği halde neden görüşülmediği gerekçesiyle Genel Kurula izah edilmemiş bulunan ya da makbul bir gerekçeyle izah edilmemiş bulunan bu hususun Genel Kurulda görüşülmesini istiyorum diyebilir.

Eski metindeki ikinci fıkra «Eğer encümen bu müddette müzakereyi neticelendiremezse es-

babı mucibesini Heyeti Umumiyyeye bildirir.» demektedir ki esas olan da budur. Sonuncu fıkrada ise «Aksi takdirde mezkûr lâyiha veya teklifin doğrudan doğruya ruznameye alınmasını Hükümet veya sahipleri istemek hakkını haizdirler.» denilmektedir. Demekki orada leffü neşri mürettep vardır, burada müşevves halé sokulmuş; leffü neşri müşevves var. 38 nei madde diyor ki, «Tasarı veya teklifler komisyona havale, gününden nihayet 45 gün içinde komisyonca neticelendirilip Genel Kurula gönderilmek lâzımdır.

Aksi takdirde adı geçen tasarı veya teklifin doğrudan doğruya gündeme alınmasını Hükümet veya teklif sahipleri istemek hakkını haizdir.» Hayır; eğer gerekçesini komisyon bildirmezse bu hak doğar ve doğrusu da odur.

Bu hususun hemen bir madde değişikliğiyle sağlanması mümkün olmayabilir. Bundan dolayı hazırladığım değişiklik önergesini, «38 nei maddenin üçüncü fıkrasının ikinci fıkra olarak tanzimini saygıyla öneririm» diyorum, bunun için de maddenin komisyon tarafından geri alınıp maruzatım doğrultusunda bir şekle sokulmasını özellikle rica ediyorum.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Şemsettin Sönmez, buyurunuz efendim.

Açık oylamada oyunu kullanmayan arkadaşımız var mı efendim?.. Yok. Açık oylama işlemi sona ermiştir, kupayı kaldırınız.

MEHMET ŞEMSETTİN SÖNMEZ (Eskişehir) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Bu maddenin bir zamanla tahdid edilmesine şahsen taraftar değilim. Şu bakımdan taraftar değilim; Komisyon, icab ediyor dışarıdan ilim adamlarını davet etmek zorunda kalıyor bazı hususlarda. Bu ilim adamlarının davet edilmesi, onlara mektup yazılması ve saire hayli bir zaman alıyor ve o ilim adamlarının gelmesi de bir mesele teşkil ediyor. Meselâ, Sağlık Komisyonunda biz geçen sene ve evvelki sene bir çok kanunları geçirirken değerli ilim adamlarının, Tıp Fakültesi dekanlarının, hattâ ilgili klinik şeflerinin fikirlerini almayı uygun gördük. Ama bu, herhalde 15 gün içinde bir hafta içinde hemen çabucak realize edilemedi. Binaenaleyh, asıl kanunların özeti, özü komisyonlarda yoğuruluyor ve ha-

mur haline getiriliyor. Binaenaley, Komisyonu biz 45 günlük bir müddetle tahdit ettiğimiz takdirde, değerli komisyon üyeleri hakkıyla bu kanunlar üzerine eğilmek ihtiyacını hissetmelerine rağmen muvaffak olamayacaklardır. Binaenaley, bu maddeyi ben mahzurlu görüyorum. Hattâ geçen hafta Sağlık Komisyonunda yine konuşmuş olduğumuz bir kanun, değerli bir senatör arkadaşımızın kanununu konusunda Hükümet temsilcisi mühlet istedi. Mühlet isteyince biz 15 gün mühlet verdik, o daha fazla olmasını istirham etti. Nihayet sayın komisyon üyeleri bir aylık mühlet verdiler. Halen Hükümetin cevabını bekliyoruz. E.. Şimdi 45 gün içinde bunu çıkarmak zaruretî olursa, bu kanun baştan savma bir etütle Yüce Heyetinize gelmiş olmaz mı?

Binaenaleyh, bu maddeyi, sayın komisyonun yeniden tedvin etmesini arz eder, sagılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Celâl Kargılı, buyurunuz.

CELÂL KARGILI (İçel) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri.

Zannediyorum ki, İctüzük değişikliği görüşmelerinde en hassas madde değişikliği üzerinde görüşülme yapılmaktadır. Çünkü, bu İctüzük görüşülmesinin temel aracı, Parlâmentoyu ağır çalışır vaziyetten kurtarıp milletin meselelerine daha hızlı çözüm yolları bulur hale getirecek bir İctüzüğe kavuşturmak gayesini gütmektedir.

Değerli arkadaşlarım, Parlâmentonun en önemli fonksiyonlarından biri, muhakkak ki, kanun yapma meselesidir ve şurada ben size birkaç örnekle bu meselenin temelde nerelere kadar gittiğini ve bu değişiklik maddesinin ne kadar önemli bir madde olduğunu kendi görüşüm çerçevesinde izah etmeye çalışacağım.

Hepimiz komisyon çalışmalarını çok yakından izleriz, biliriz. Komisyon çalışmalarında, şayet komisyon üyelerince bir teklif ya da tasarı, arzu edildiği takdirde bir saatin içerisinde, gündemde en son yeri almış olsa da bir saatin içerisinde, birkaç dakikanın içerisinde görüşülme olanağına sahiptir. Yani, herhangi bir önerge ile komisyonda bir kanun teklifi, ya da tasarısı öncelikle görüşülmesi arzulanırsa, bu teklif ve tasarı derhal görüşülür. Ama, şu Mec-

lis hayatımda görmüşümdür ki, komisyonlarda çok sayıda verilmiş teklifler, belki de tasarılar yıllarca, aylarca bekletilmek kaderiyle karşı karşıya gelmişlerdir.

Şimdi, komisyonlarda zaten herhangi bir kanun teklifinin veya tasarısının derhal, arzu edildiği takdirde görüşülme olanağı vardır. Ama, tecrübeler öyle göstermiştir ki ve öyle örnekler vardır ki, eğer bir teklif herhangi bir milletvekilinden gelmişse, herhangi bir partiye sahibolmayan bir milletvekilinden gelmişse... Bu benim için değil. Bugün, dün birkaç kişi bağımsızdık, şimdi çok sayıda bağımsız varız. Belki çok daha sonra çok az bağımsız oluruz. Mesele prensipleri savunmaktır. Mesele, falan adamdan gelmiş, falan adamdan gelmemiş meselesi değildir.

Herhangi bir partiye mensup bir milletvekilinden gelmediği takdirde, çünkü o milletvekilinin komisyonda savunacak üyesi yoktur, partilerin komisyonda üyeleri vardır. Bu, bir milyon sene de dahi, bugünkü çalışma sistemiyle görüşülme olanağına sahip değildir.

Hepinizin malûmudur; şahsım tarafından verilmiş, Türk Milletinin sayısız problemlerini içerisine alan kanun teklifleri üç yıldır maalesef komisyonlarda, üzerinde bir tek kelime görüşülme yapılmadan bekletilmektedir. Ama, öyle teklifler verilmiştir ki, verildikten bir kaç saat sonra komisyonda hakkında herhangi bir karara varılmış ve derhal öncelikle görüşülmesi için Genel Kurula teklif edilmiştir.

Şimdi, ben burada bir prensibi savunuyorum. Ben, burada Parlâmentonun ağır çalışır vaziyetten kurtarılması için en önemli maddelerden birinin üzerinde konuşulma yapıldığına inandığım için konuşma yapıyorum.

Muhterem arkadaşlar, parlâmenter insan, ister partiye bağlı olsun, ister bağlı olmasın; herhangi bir partinin içerisinde çok fazla çalışma isteyen bir insan vardır, bu şahıs tarafından bir teklif verilmiş olabilir. Aynı teklif bakarsınız bir bağımsız adam tarafından da verilmiş olabilir. O teklif Türk Milletinin temel sorunlarını kapsasa dahi, görüşülmez, ama aynı teklif yıllar sonra herhangi bir parti grubu, herhangi bir partilerarası komisyonların anlaşması neticesinde verilir bir saatte görüşülür.

Muhterem arkadaşlar, şimdi, herhangi bir şahsın, herhangi bir Parlâmento üyesinin tek başına veya birkaç kişi birleşerek Türkiye'nin temel sorunları üzerinde, gruplardan daha önce veya başka türlü çalışmaların neticesinden daha önce meseleleri düşünmüş, araştırmış, dile getirmiş olması mı suç, yoksa aynı meseleyi üç yıl sonra herhangi bir şekilde, herhangi bir prosedür içinde gelmiş olmasının görüşülmeye öncelik tanınması mı suç?

Arkadaşlar, şimdi ben demek istiyorum ki, çok önemli bir meseleyi siz getiriyorsunuz. Üç arkadaş birleşmişsiniz bir teklif vermişsiniz. Bu aynı mesele üç yıl komisyonda görüşülmüyor. Ama bir bakıyorsunuz üç yıl sonra aynı meseleyi, «Reform» adı altında hükümetler veya muhtıraların içerisinde hükümetlere teklifler şeklinde geliyor.

Şimdi, biz diyoruz ki, 3 - 4 parlâmenter, tek parlâmenter, 15 - 20 parlâmenter bir meseleyi, onlardan daha önce çalışarak getirmişse, komisyonlarda bunların görüşülme olanağı sağlansa ve bu meseleler ileride çalkantılara sebep olacak mecburî getirişlere sebep olmadan görüşülme olanağını bulsa, o zaman herhalde bu Parlâmento hem daha hızlı çalışır vaziyette olur, hem de meseleler çalkantılara sebep olmadan ve mecburî getirilmiş havasından kurtularak görüşülme olanağına kavuşur.

Şimdi, ben bunun için derim ki, çalışan insana Parlâmentodan zaten amaç, bu içtüzük - gerekli maddelerde konuşacağım, şimdi maddenin yeri değil, konuşmuyorum- defalarca söylediğim gibi, Parlâmentoyu ağır çalışır vaziyetten kurtarmak ve parlâmenterlere daha fazla çalışma olanağı ve meseleleri daha çabuklaştırarak meydana getirme semeresini alma olanağı vermek için hazırlanır...

BAŞKAN — Sayın Kargılı, bu temenniler doğru da, bu maddeyi o halde nasıl yapmak lazım? Oraya gelelim.

CELÂL KARGILI (Devamla) — Bu madde zannediyorum ki, bu Parlâmentoda o kadar hassas noktaları anlatabildiğim kadar anlattımsa, içerisine almaktadır ki, biraz evvel izah ettim, tekrar etmiyorum. Onun için çok önemli bulduğumdan tekrar söylüyorum.

Muhterem arkadaşlar, bu madde öyle hale getirilmelidir ki, meselâ herhangi bir meselede

zaman tahdidi konmuştur. Şu kadar zamanda görüşülmediği zaman bu kanun kanunlaşır, denir. Senato'dan Meclis'ten dönen herhangi bir mesele, Meclis'te şu kadar zaman içerisinde görüşülmediği takdirde kanunlaşır, denebilir. Senatoda şu kadar zaman beklediği ve üzerinde görüşülme yapılmadığı takdirde, bu kanun kanunlaşır, denir. Anayasa değişikliği meselesinde şu kadar zaman içerisinde aykırılığa müracaat edilmezse, bu hak kaybolur, denir.

Muhterem arkadaşlar, şimdi Komisyon kabul veya reddeder. Ama bir meselenin millet önünde, parlâmenterlerin ister grup, ister şahıs ve isterse şahıslar topluluğunun hazırladıkları kanun teklifleri, hükümetlerin hazırladıkları tasarılar bugün ihtilâtlara sebep oluyor. Hükümetler burada geldiler şikâyetle bulundular, çok eski hükümetler de bundan şikâyet ettiler: «Komisyonlara reformları verdik. Biz görevimizi yaptık, tasarılarımızı hazırladık, komisyonlara verdik. Komisyonlar bunları görüşmüyorsa, bizim suçumuz nedir? Bunlar görüşmüyorsa, bizim suçumuz yok. Biz görevimizi yaptık ve komisyonlara verdik. Komisyonlarda aylardır yıllardır bekletiliyor.» Ben Parlâmentonun bundan kurtarılmasını istiyorum.

Demek ki, dediğim gibi Komisyon red veya kabul eder, bu ayrı bir konudur. Zaten komisyonun iki yetkisi vardır: Red veya kabul eder, yahut başka bir komisyona havale eder.

45 gün çok uzun bir gündür. Parlâmentonun hızlı çalışması gerektir. Parlâmentonun her verilen neticede bir sonuca kavuşması gerektir.

Değerli arkadaşlarım, bu nedenle komisyonu çalıştırmak için de, verilen meselelerin neticelenmesi mecburiyeti konulduğu takdirde komisyonda devamlılık da sağlanır.

Şimdi ben derim ki; sayın komisyon üyeleri lütfederler bu madde üzerinde hassasiyetle dururlarsa, biraz evvel söylediğim gibi; bir mesele on sene sonra getirilecek iken, bir şahıs, şahıslar veya partiler grubu tarafından on sene evvel getirilmiş; ama o adam, o grup veya o şahıslar topluluğu tarafından getirildiği için görüşülmemiştir. Ama on yıl sonra o mesele, mecburen görüşülür hale bu Parlâmentoda düşürülmüştür. Teklifi adam verir, çalışmıştır. Parlâmento bunu falan veya filân getirmiş diye bir yarış yoktur. Red veya kabul edebilir, o

da ayrı bir konudur. Ama bir netice meselesidir.

Muhterem arkadaşlarım; 45 gün millet hayatında az gün değildir. Biz bunu 45 gün içerisinde bir değerli arkadaşımın değişiklik önergesi verdiği gibi onun biraz daha az alarak ben, biraz uzun almış sayın komisyonea muhakkak bir karara bağlanıp, gündeme indirilmesi mecburiyeti konulmalıdır. Kanun teklifi veya tasarılarının Meclis komisyonlarında 45 gün içerisinde görüşülmesi mecburiyeti konulmalıdır. Görüşülmeyen teklif, otomatikman Genel Kurula inmelidir. Ama, Genel Kurula da indiği takdirde, -hepimizin malûmudur ve biraz evvel de değerli arkadaşlarımın izah ettikleri gibi- o kanun teklifi kadük olmaya her an mahkûmdur. Çünkü, komisyonların benimsediği hiçbir teklif bu Meclislerden herhalde mucize kabilinden kanunlaşmıştır.

Şimdi bu meseleye doğru ve yararlı bir açıdan anlatabildiğim kadar zamanımızı almadan, çok yönlü sakıncalarını ortaya koyarak, çok yönlü yararlar istihsal edebilecek bir madde haline, bu değişiklik maddesi getirilirse...

BAŞKAN — Sayın Kargılı, lütfen bağlayınız. Size çok müsamaha gösterdiğimi biliyorsunuz. 5 dakika ile kayıtlısmız, 12 dakikadan beri konuşuyorsunuz. İkaz ettim, lütfen tamamlayınız.

CELÂL KARGILI (Devamla) — Sayın Başkanın uyarısına uyararak sözlerimi bitirirken tekrar ederim ki; sayın Komisyonun teklif edilen bu maddeyi geri alması ve 45 gün içerisinde mutlak surette komisyona havale edilmiş teklif veya tasarıların bir neticeye bağlandırılması şartını kabullenmesi ve koyması gerektir.

Saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Konuşmalar gruplar adına 10'ar dakika, şahıslar adına 5'er dakika ile kayıtlıdır. Mümkün olduğu kadar müsamaha gösteriyorum. Ama bu vakti taşınca, bende de bir sınır var, o noktaya geldi mi zorluyorum.

Sayın Eroğan, buyurunuz.

NURİ EROĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın üyeler :

45 günlük müddet sonunda, sahibi tarafından yapılan teklif üzerine Umumî Heyete iner. Umumî Heyet bunu kabul veya reddeder. Reddettiği takdirde, ilâve ettiğimiz fıkra şu-

dur: «45 gün yeniden komisyonda kalsın. Bu defa da neticelenmezse, otomatikman Umumi Heyete gelsin ve gündeme girsın,» deriz.

Sayın Şinasi Özdenoğlu, bunun Anayasaya aykırı olduğunu beyan ettiler. Eğer Anayasaya aykırı ise, zaten birinci gelişte de komisyondan geçmemekle aykırı olur. Halbuki, komisyonlar Meclise, Umumi Heyete niyabeten vazife gördüklerine göre, asıl olan burasıdır. Anayasanın 151 neç maddesi de bu hükmü, bizim arzumuzu teyideder mahiyettedir: «Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanunun hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır.

Mahkeme, Anayasaya aykırılık iddiasını ciddi görmezse, bu iddia temyiz merciine esas hükmümlerle birlikte karara bağlanır.

Anayasa Mahkemesi, işin kendisine gelişinden başlamak üzere üç ay içinde kararını verir.

Bu süre içinde karar verilmezse, mahkeme... «ki Umumi Heyet oluyor o zaman.»... Anayasaya aykırılık iddiasını, kendi kanısına göre çözümlenerek davayı yürütür.»

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Komisyon adına Sayın Akçalı, buyurunuz.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI
CEVDET AKÇALI (Adana) — Sayın Başkan, Muhterem milletvekilleri:

Bu madde, yürürlükte olan İktüzüğümüzün 36 neç maddesinden alınmıştır. 36 neç maddenin ikinci fıkrası, yeni komisyon metnine alınmamıştır. Bunun sebebi, kanunların komisyondan uzun müddet beklemesini önlemek içindir. Yeni komisyon maddesine almadığımız hüküm şudur :

«Eğer encümen bu müddette müzakereyi neticelendiremezse esbabı mucibesini Heyeti Umumiye bildirir.»

Yani, sadece komisyona biz burada, Genel Kurula bir gerekçe bildirme mecburiyeti koyuyoruz. Fakat bu gerekçenin mâkûl olup olmadığı veya muteber olup olmadığını, Genel Kurulun takdirine tabi tutmuyoruz. Biz bunun komisyondan uzun müddet

kalmaması neticesinin intacedeceği kanaatiyle yeni komisyon metnine almadık.

Diğer taraftan; yine aynı gerekçe ile, yani kanunların komisyondan uzun müddet kalmaması gerekçesiyle, teklifte bulunan başka bir komisyona havalesi varsa, «sıra ile bu komisyondan havalesini ister,» şeklinde ibaresini de kaldırdık. Yani 45 gün zarfında komisyon elindeki işi bitiremediği takdirde,, milletvekili teklif sahibi ancak bunun başka komisyona havalesini isteyebilecek gibi, o komisyonda yine bir müddet kalacaktı ve Genel Kurula inemeyecekti.

Biz, milletvekillerinin kendi tekliflerini daha kolayca takibedebilmelerini temin için, bu iki değişikliği yaptık. Ancak, bu değişikliği yapmış olmakla beraber, Sayın Eroğan'ın teklifine katılmamız mümkün değildir. Bu kanunların Yüce Mecliste kabulünü çabuklaştıracak yerde, bilâkis geciktirir.

Muhterem arkadaşlarımız bilirler ki; huzurunuzda görüşülmekte olan İktüzük, Anayasa Komisyonunda 6 ayı mütecaviz bir zamandır görüşülmüştür. Bu 6 aya rağmen, arkadaşlarımız burada birçok eksiklikleri bulunduğunu iddia etmiş ve Komisyonumuz da buna katıldığı için, tekrar görüşmek üzere Komisyona geri alınmıştır.

Yine halen geçici komisyonlarımızda görüşülen birçok kanun maddeleri vardır. Bunlar 45 gün değil, 5 - 6 aydır görüşülmektedir. Bunların komisyonda kalmaması, hiç bir zaman komisyonun çalışmaması nedeniyle değil; komisyonların bilâkis çok titiz çalıştığı nedenine müstenittir. O sebeple biz, Sayın Eroğan'ın teklifini kabul eder de, 45 gün sonra kanun teklif ve tasarılarının Genel Kurula otomatikman inmesini kabul edersek, komisyon çalışmalarını inkıta uğrayacak, gelip gitmesi suretiyle zaman kaybedebilecek, bilâkis önce çıkacak yerde, kanun tasarı ve teklifleri geç çıkacaktır.

Diğer taraftan, Sayın Kargılı'nın ortaya attığı teklifin kabulü mümkün değildir. Sayın Kargılı, yapılan kanun teklifinin muayyen bir müddet zarfında komisyondan görüşülmediği, kabul edilmediği takdirde otomatikman kanunlaşması fikrini ortaya atmıştır. Dünyanın hiçbir tarafında böyle bir usul yoktur.

CELÂL KARGILI (İçel) — Konuşmalarınız zapta geçiyor, ben Genel Kurula insin dedim.

CEVDET AKÇALI (Devamla) — Benim anladığıma göre kanunlaşma fikrine de bir alternatif olarak ileri sürmüş bulunmaktasınız.

CELÂL KARGILI (İçel) — Ben kanunlaşsın demedim, Genel Kurula otomatikman insin dedim.

BAŞKAN — Peki efendim, düzeltiyoruz. Sayın Kargılı, «Genel Kurula otomatikman insin» dedi...

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Devamla) — «Hem insin dedi, veya otomatikman kanunlaşsın» dedi. Senatoda olduğu gibi. Her iki alternatifi de..

BAŞKAN — Efendim, tashih ediyor, demedim diyor, bunlar zapta geçti öyle olduğunu kabul edeceksiniz.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI CEVDET AKÇALI (Devamla) — Sayın Eroğan'ın teklifine verdiğim cevapla o da cevaplandırılmıştır.

CELÂL KARGILI (İçel) — Ben öyle demedim, konuşmalarınız zapta geçiyor.

BAŞKAN — Tamam efendim, oradan vâkı beyanınız, esasen bunu demiş olsanız dahi demediğinize son anda karine teşkil ediyor. Tamamdır, buyurun Sayın Akçalı.

CEVDET AKÇALI (Devamla) — Diğer taraftan Sayın Kargılı, milletvekillerinin verdiği tekliflerinin kanunlaşmadığını, bunun mutlaka kanunlaşabilmesi için bir usulün bu İktüzüğe konulmasını söylemiştir.

Milletvekillerinin münferiden verdikleri tekliflerinin kanunlaştığı bu Mecliste çok görülmüştür. Bir teklif kanunlaşmıyorsa bu, usu-

lün kötülüğünden veya Türkiye Büyük Millet Meclisinin milletvekilleri tarafından verilen her teklifin peşin hükümle reddedilmesinden değil, verilen teklifin Yüce Meclisin temayülleri-ne uygun olmamasından ileri gelmektedir. Kendi teklifleri komisyonlarda kabul ediliyor veya Genel Kurul tarafından kabul edilerek Meclislerde kanun haline gelemiyorsa bunun günahını İktüzüğe veya mevcut tathikata değil, verilen teklifin Genel Kurulun ölçülerine göre mâkûl olmaması sebebine bağlanması daha doğru olur kanaatindeyiz.

Yukarda arz ettiğim gibi bu getirdiğimiz yeni madde ile kanunların uzun müddet komisyonlarda beklememesi için yeteri kadar tedbir getirilmiştir. Bundan daha fazlası komisyonların yetkisini kısıtladığı gibi, bilâkis kanunların komisyonlarla Genel Kurul arasında gidip gelmesi sebebiyle sürüncemede kalması neticesini doğurur. Bu sebeple verilen önergelere katılmıyoruz. Maddenin Komisyon metninde olduğu gibi kabulünü diliyoruz.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, 7 . 2 . 1967 tarih ve 828 sayılı Kanunun ikinci maddesinin değiştirilmesi ve yürürlük süresinin uzatılmasına dair kanun tasarısının yapılan açık oylamasına 232 milletvekili katılmıştır. 225 kabul, 4 ret, 3 çekinse, 1 boş oy çıkmıştır. Bu şekliyle sıra sayısı 765'de kayıtlı bu kanun tasarısı Meclisimizce kabul edilmiş bulunmaktadır.

Saat 19,30 a gelmiş olduğu cihetle çalışma süremiz sona ermiştir, bu sebeple yarın 12 Aralık 1972 Salı günü saat : 10,00'da toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

(Kapanma saati : 19,30)